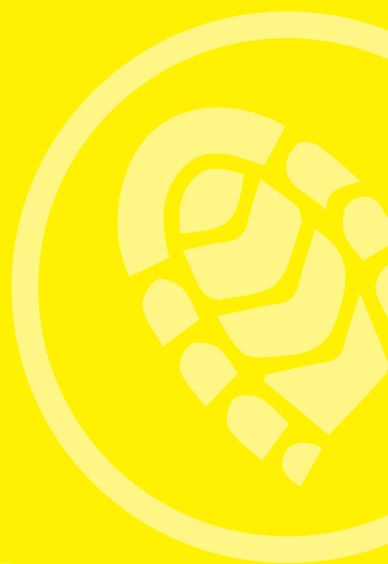

Приручник

за увиђај

ПРИРУЧНИК ЗА УВИЂАЈ

Уредница:

др Јасмина Киурски

Издавач:

Мисија ОЕБС-а у Србији

За издавача:

Артур Грејем,
шеф Одељења за владавину права и људска права Мисије ОЕБС-а у Србији

Лектура и коректура (први, други, трећи, четврти и пети део):

Јасмина Алибеговић

Дизајн и прелом:

Милица Дервишевић

Штампа:

Грид студио д.о.о.

Тираж:

200 примерака

Београд, 2018. године

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

Напомена: Ставови изречени у књизи припадају искључиво аутору и његовим сарадницима и не представљају нужно званичан став Мисије ОЕБС-а у Србији.

Садржај

ПРЕДГОВОР	5
ПРВИ ДЕО	9
УВИЂАЈ	9
Појам, дефиниција и основне напомене	9
Смернице за поступање на лицу места	11
Увиђај код кривичних дела против живота и тела	14
Увиђај код кривичних дела против живота и тела са смртном последицом	14
Обрада лица места код кривичних дела извршених употребом ватреног оружја	15
Увиђај код кривичних дела против полне слободе	16
Увиђај код кривичног дела разбојништво	16
Увиђај код саобраћајних незгода	17
ДРУГИ ДЕО	21
ТОКСИКОЛОШКО ВЕШТАЧЕЊЕ	21
Услови тровања	22
Судскомедицинска подела отрова	22
Порекло тровања	23
Начини утврђивања тровања	24
ТРЕЋИ ДЕО	31
БИОЛОШКО ВЕШТАЧЕЊЕ	31
Упутство за прикупљање и руковање биолошким траговима	31
ЧЕТВРТИ ДЕО	35
ТРАСОЛОШКО ВЕШТАЧЕЊЕ	35
Вештачење трагова употребом ватреног оружја - остаци након пуцања из ватреног оружја (GSR честице)	35
Трагови обуће	41

ПЕТИ ДЕО	49
ФИЗИЧКО-ХЕМИЈСКА ВЕШТАЧЕЊА	49
I - Психоактивне контролисане супстанце - ПКС	49
II - Узорци боја, влакана и лепљивих трака	51
III - Трагови заостали након експлозија и пожара, као и експлозивне и лако запаљиве супстанце	53
IV - Честице настале након опаљивања из ватреног оружја – GSR честице	55
Питања за област физичко-хемијских вештачења	55
ШЕСТИ ДЕО	57
ЗАПИСНИК О УВИЂАЈУ И НАРЕДБЕ (МОДЕЛИ)	57
Наредба за судску медицину	59
Наредбе за биолошко вештачење	61
Наредба за балистичко вештачење	73
Наредба за трасолошко вештачење	75

Доношењем новог Законика о кривичном поступку¹ уводи се адверзијални систем који за последицу има промену права и обавеза процесних субјеката. Свакако, најзначајнију новину представља увођење тужилачке истраге, којом се укида истражни судија и јавни тужилац постаје орган поступка, као и успостављање нових специфичних односа између тужилаштва и полиције. Наиме, одредбом члана 43. Законика о кривичном поступку прописана су права и дужности јавног тужиоца и ту се, између осталог, наводи да јавни тужилац руководи предистражним поступком и спроводи истрагу. Дакле, јавни тужилац као орган поступка руководи предистражним поступком и спроводи истрагу, а на главном претресу се појављује као странка, што захтева висок степен одговорности и професионализма. Да би јавни тужилац ту своју уставну и законску дужност обављао квалитетно и потпуно, нужно је било обезбедити потребне услове и инструменте.

Законик о кривичном поступку, поред доказних радњи као што су саслушање окривљеног, испитивање сведока, вештачење, увиђај, реконструкција догађаја, провера рачуна и сумњивих трансакција, привремено одузимање предмета и претресање, уводи две нове доказне радње и то: доказивање исправом и узимање узорака (узимање биометријских узорака, узорака биолошког порекла и узорака за форензичко-генетичку анализу). Међутим, и поред значаја нових метода и техника у прикупљању материјалних доказа, мишљења смо да увиђај заслужује посебну пажњу као доказна радња. Наиме, увиђај се у највећем броју случајева врши у предистражном поступку, непосредно после извршења кривичног дела због постојања опасности од одлагања, било да се ради о познатом или непознатом учиниоцу кривичног дела, са циљем да се открију, обезбеде и фиксирају предмети и трагови кривичног дела, као и друге чињенице и околности које могу да буду од значаја за расветљавање кривичног дела, јер оно што се пропусти на увиђају касније се тешко може надокнадити.

Да би јавни тужиоци успешно обављали своју руководећу улогу која им је законом прописана, посебно када је у питању увиђај као најважнија доказна радња у предистражном поступку, потребно је да располажу одговарајућим знањем из области криминалистике, односно криминалистичке технике и тактике, као и да познају одређена вештачења (трасологија, балистика, токсикологија и сл.). У том циљу, аутори су у Приручнику обухватили кључна питања од значаја за правилно и успешно спровођење увиђаја, као и одговоре на њих, како би се превазишли проблеми који се јављају у пракси. Наиме, пракса је показала да је за професионално, делотворно и квалитетно вршење увиђаја неопходна боља комуникација и сарадња јавних тужилаца и стручних лица форензичке, медицинске или друге струке. Стога су за израду Приручника ангажовани управо представници јавног тужилаштва, Института за судску

¹ Службени гласник РС, број 72 од 28. септембра 2011. године.

медицину „Милован Миловановић“ Медицинског факултета Универзитета у Београду и стручна лица Национално криминалистичко-техничког центра МУП Републике Србије.

Циљ Приручника је да укаже на значај увиђаја као доказне радње, али истовремено и да укаже на недостатке и непрецизност законског текста одредбе члана 133. Законика о кривичном поступку, који увиђај своди искључиво на непосредно, чулно опажање органа поступка, занемарујући при том криминалистички карактер увиђаја. Наиме, законодавац наводи само кривичнопроцесну дефиницију увиђаја, али не и криминалистичке радње које се предузимају током увиђаја. Увиђај представља сложену делатност, јер се поступак непосредног опажања комбинује са криминалистичким увиђајем. Свака врста увиђаја носи са собом низ специфичности које се не могу уопштити, а које су предмет криминалистичких истраживања. Законодавац предвиђа увиђај лица, увиђај ствари и увиђај места, с тим да реконструкцију догађаја, која је била саставни део увиђаја, прописује посебним чланом. Такође, указано је на значај обезбеђења лица места, као и на овлашћења и дужности првог полицијског службеника код обезбеђења лица места.

Примарна сврха Приручника је да пружи помоћ и омогући јавним тужиоцима да у сарадњи са полицијским службеницима и стручним лицима, односно вештацима, остваре своју функцију, тако што ће, свако у свом домену, дати максимални допринос у откривању, кривичном гоњењу и санкционисању учинилаца кривичних дела. Борба против криминала представља један од приоритетних циљева свих учесника у кривичном поступку.

У том смислу аутори се надају да ће остварити постављене циљеве тако што ће јавни тужиоци користити Приручник у свом свакодневном раду и тиме употпунити своје знање из области криминалистике.

Аутори Приручника изражавају захвалност Мисији ОЕБС-а у Србији на указаној помоћи и подршци у изради овог приручника, као и Правосудној академији у Београду без чије сарадње пројекат као целина не би могао бити реализован.

др Јасмина Киурски

АУТОРИ ДЕЛОВА ПРИРУЧНИКА

др Јасмина Киурски: заменица републичке јавне тужитељке (први део).

Лепосава Вујановић Порубовић: заменица јавног тужиоца у Првом основном јавном тужилаштву у Београду, упућена у Више јавно тужилаштво у Београду (први део).

проф. др Слободан Савић: Институт за судску медицину „Милован Миловановић“ Медицинског факултета Универзитета у Београду (други део).

Јелена Стошић: полицијски саветник, шеф одсека за ДНК анализе и вештачења у Националном криминалистичко-техничком центру МУП Републике Србије (трећи део).

Анђелка Вучетић Драговић: главни полицијски инспектор, главни вештак за ДНК вештачења у Националном криминалистичко-техничком центру МУП Републике Србије (трећи део).

Александар Радомировић: полицијски саветник, начелник Одељења за вештачења у Националном криминалистичко-техничком центру МУП Републике Србије (четврти део).

др Наташа Радосављевић Стевановић: самостални полицијски инспектор, начелник Одељења за физичко-хемијска и токсиколошка вештачења у Националном криминалистичко-техничком центру МУП Републике Србије (пети део).

Увићај

Појам, дефиниција и основне напомене

Увићај се предузима када је за утврђивање или разјашњење неке чињенице неопходно непосредно опажање органа поступка (чл. 133. ЗКП).

Законодавац не прописује дефиницију увићаја, већ само када и због чега орган поступка предузима ову доказну радњу.

Са аспекта органа поступка, увићај је доказна радња путем које, у процесном оквиру, органи кривичног поступка на основу свог властитог опажања истражују, прикупљају и испитују прикупљене доказе, односно утврђују и разјашњавају важне чињенице за кривични поступак. Орган поступка, осим непосредног опажања видљивих трагова, врши и мисаону реконструкцију догађаја.

Увићај се може дефинисати и као скуп свих мера и радњи, првенствено криминалистичких, које чланови увићајне екипе предузимају у складу са правилима криминалистичке технике и тактике, у циљу расветљавања кривичног дела.

Дакле, увићај је кривичнопроцесна радња која се спроводи по правилима криминалистике.

Увићај се предузима у вези са оним кривичним делима услед чијег су извршења наступиле промене или су остављени трагови и предмети у спољњем свету (крвни деликти, саобраћајни деликти, паљевине и сумњиви пожари, разбојништва и разбојничке крађе, саботаже и др.).

Циљ и сврха увићаја су откривање и прикупљање:

- доказа о постојању кривичног дела;
- околности важних за квалификацију дела – место, време, начин и средство
- извршења дела;
- доказа потребних за проналажење учиниоца и установљавање његове кривице;
- доказа о идентитету жртве;
- података важних за утврђивање постојања и висине штете и слично.

Приликом предузимања увићаја орган поступка ће, по правилу, затражити помоћ стручног лица форензичке, саобраћајне, медицинске или друге струке, које ће, по потреби, предузети и проналажење, обезбеђивање или описивање трагова, извршити потребна мерења и снимања, сачинити скице, узети потребне узорке ради анализе или прикупити друге податке (чл. 133, ст. 3. ЗКП).

Стручно лице је особа која располаже посебним стручним знањем потребним за обављање доказних радњи (криминалистички техничар, специјалиста за балистику, трасологију, судску медицину, биологију и др.).

Стручно лице само пружа помоћ органу поступка који руководи увиђајем, а самим тим и стручном лицу одређује које радње треба обавити, на која питања дати одговор и слично.

Стручно лице може бити и стручни саветник (чл. 125. ЗКП) и вештак (чл. 113. ЗКП).

Предмет увиђаја може бити лице, ствар или место и у складу с тим закон прописује:

1. увиђај лица – увиђај окривљеног предузеће се и без његовог пристанка ако је потребно да се утврде чињенице важне за поступак. Увиђај других лица такође се може предузети без њиховог пристанка, само ако се мора утврдити да ли се на њиховом телу налази одређени траг или последица кривичног дела (чл. 134. ЗКП).
2. увиђај ствари – увиђај се предузима над покретним и непокретним стварима окривљеног или других лица. Свако је дужан да омогући приступ стварима и пружи потребна обавештења. Под одређеним законским условима, покретне ствари се могу привремено одузети (чл. 135. ЗКП).
3. увиђај места – увиђај се врши на отвореном или у затвореном простору где је извршено кривично дело или другом месту на којем се налазе предмети или трагови кривичног дела (чл. 136. ЗКП).

Неправилно вршење увиђаја (необезбеђено лице места)

Правилно вршење увиђаја (обезбеђено лице места)

Смернице за поступање на лицу места

Лице места

Појам лица места односи се на простор у којем се нешто догодило, на којем се одвијала радња, збивање, акција, односно догађај који се по својим карактеристикама може подвести под неку законом недопуштену кажњиву радњу.

У криминалистичком смислу, под лицем места подразумева се и свако оно место на којем се могу пронаћи носиоци материјалних или персоналних информација о одређеном догађају, трагови и предмети релевантни за разјашњење догађаја, односно идентификацију предмета и особа.

Увиђај лица места представља најважнији извор материјалних макро и микро трагова и предмета кривичног дела, као и других релевантних информација.

Стога је од изузетног значаја обезбеђење лица места, које предузимају полицијски службеници.

Поступање првог полицијског службеника приликом обезбеђења лица места

Први полицијски службеник је онај полицијски службеник Министарства унутрашњих послова који је упућен на лице места или који се ту затекао ради његовог обезбеђења и који руководи обезбеђењем лица места до доласка увиђајне екипе.²

Овлашћења и дужности првог полицијског службеника може вршити и полицијски службеник којег одреди непосредни старешина. Полицијски службеници који су дошли на лице места ради обављања службених радњи у циљу заштите лица места дужни су да поступају по налозима првог полицијског службеника до доласка увиђајне екипе.

Први полицијски службеник дужан је да:

- предузме све радње како би заштитио лице места и остане на лицу месту све до доласка увиђајне екипе;
- избегне коришћење свих објеката или предмета који се налазе на лицу места, на пример воде, пешкира, телефона и да се суздржи од јела, пића, пушења и сл.;
- изврши визуелни преглед лица места и увери се да не постоји непосредна опасност по личну безбедност и безбедност присутних лица;
- обавести надлежног старешину о догађају и затеченом стању;
- одреди стазу пролаза;
- одреди границе лица места (лице места се ограђује постављањем физичких баријера, стоп трака, конопца и сл.);
- упозори сва лица, као и полицијске службенике, да није дозвољен улаз на лице места, као и да сва неовлашћена лица удаљи ван лица места;
- позове хитну помоћ уколико на лицу места има повређених лица;

² Упутство о поступању првог полицијског службеника приликом обезбеђења лица места, које је дао министар унутрашњих послова Републике Србије, број 01-10647 од 7. октобра 2014. године.

- по доласку хитне помоћи, њену екипу одведе до повређеног лица, ако је могуће претходно одређеном стазом пролаза; да забележи регистарске ознаке возила хитне помоћи, адресу здравствене установе у коју ће бити транспортована повређена особа, задржи сведоке и особе које би могле имати информације о кривичном делу, односно о догађају, те раздвоји сва осумњичена лица и сведоке;
- осмотри и утврди да ли је лице места измењено или не, да извештај о активностима и запажањима преда увиђајном органу, као и евиденцију уласка на лице места и то: име и презиме, функције и радно место особе која улази, разлоге уласка, време боравка, као и измене проузроковане уласком или изласком и потпис.

Увиђајна екипа преузима руковођење заштитом лица места од првог полицијског службеника и врши увиђај.

Увиђајну екипу чине јавни тужилац, полицијски службеник криминалистичке, криминалистичко-техничке (форензичке), саобраћајне или друге струке, вештак и друго лице које одреди орган поступка.

Принципи рада увиђајне екипе:

- благовременост – хитност;
- објективност;
- активност;
- методичност;
- јединственост руковођења.

Фазе увиђаја

1. Вербално-информативна фаза

Увиђајна екипа информисе се о карактеристикама догађаја и лица места, односно месту где се налазе особе које се доводе у везу с извршењем кривичног дела, како би се могло планирати даље поступање. Потом се прецизно одређује положај, односно локација лица места, што се чини утврђивањем такозване почетне или фиксне тачке која је везана уз неку константну одредницу – фиксни или трајни објекат или уређајем попут ГПС.

Како то сам назив говори, вербалним путем прикупљају се информације о свим битним елементима везаним за кривични догађај и то путем разговора са полицијским службеником који обезбеђује лице места или присутним лицима, прикупљајући на тај начин информације о карактеристикама лица места, њиховим сазнањима о томе да ли је неко нешто дирао на том месту, остављао трагове и слично.

Након утврђивања коначног радијуса места и бројности трагова, као и прикупљених обавештења од затечених особа, планира се и процењује тактика и методика даљег поступања, с тим што се начин, односно смер спровођења увиђаја предузима од периферије према центру или обрнуто, концентричним круговима, мрежно или линијски.

Важно је прикупити и сазнања о евентуалним променама на лицу места од тренутка догађаја до почетка увиђаја, те се у овој фази евидентирају и подаци о временским и другим приликама

(добу дана, условима видљивости, облачност, ветар, температура), те се потом врши утврђивање и фиксирање краткотрајних трагова (дим, мирис, боје пламена, полегнута трава и слично).

2. Статичка фаза

Увиђајна екипа улази на лице места и предузима радње усмерене на проналазак, означавање и фиксирање трагова, без додиривања и померања предмета и мењања стања на лицу места. Стога се ова фаза назива „руке у џеповима“.

Први на место догађаја улази најискуснији члан увиђајне екипе, најчешће криминалистички техничар, који, с обзиром на познавање правила поступања са траговима, проналази релевантне трагове, видно их означава, дефинише смер приступа и кретања по лицу места и тек после тога остали чланови увиђајне екипе улазе на лице места како би се минимизирао негативан утицај.

Трагови се проналазе, бележе, фотографишу, врше се мерења и описивање. Трагови се пописују и описују, дефинише се њихов положај на месту догађаја, али и одреднице њиховог идентитета и изгледа, димензије, облик и друге особине које се утврђују техничким снимком и графичким приказом.

Деловање у овом стадијуму своди се на преглед лица места и запажање општих услова у којима се догађај десио и представља, заправо, препознавање трагова и диференцијацију релевантног од ирелевантног, установљивање механизма настанка трагова, мисаоног реконструисања тока и динамике самог догађаја.

3. Динамичка фаза

Увиђајна екипа активно делује на лицу места чинећи бројне промене. Предмети се померају, прегледају, окрећу, изазивају се латентни трагови отисака папиларних линија, израђују се одливци, поступа се са невидљивим и слабо видљивим траговима, трагови се изузимају и пакују, примењују се трасолошки поступци проналаска и фиксирања, по потреби се обавља вештачење на лицу места (тзв. ситуациона вештачења).

Ова фаза представља централни део рада на лицу места и има наглашену истраживачку компоненту.

Записник о увиђају садржи:

- уводни део;
- описни део;
- завршни део.

Записник о увиђају је објективни документ, у којем се верно, потпуно и детаљно региструју све предузете радње и релевантне чињенице. Записник не сме садржати лична запажања. У записник се уносе и подаци као што су описи, мере, величине појединих предмета и слично.

Записник се сачињава одмах, односно у току вршења увиђаја или непосредно након њега.

Записник потписује орган поступка, односно овлашћена службена особа и записничар.

Уз записник се прилаже скица лица места, ситуациони план лица места, фотографије, видео снимак и слично.

Увиђај код кривичних дела против живота и тела

Код ове врсте кривичних дела потребно је:

- сазнати што је више могуће о догађају и пре одласка на лице места;
- уверити се да је први полицијски службеник заиста обезбедио лице места, као и да је направљена листа свих лица која су улазила на лице места, како би се имала реална слика о затеченом стању на лицу места;
- извршити преглед лица места;
- маркирати трагове на лицу места како би били уочљивији на фотографији;
- обележити трагове, сваком трагу доделити број, пазећи да се бројеви не понављају;
- фотографисати затечено стање од општег ка посебном, најпре фотографисати шири изглед лица места, након тога и ближи изглед лица места, међусобни однос трагова на лицу места и трагове појединачно, користећи размерник;
- утврдити начин уласка извршиоца, улазни и излазни пут који је коришћен и исти фотографисати;
- скицирати лице места, уцртати изглед ентеријера и екстеријера, а затим и трагове на лицу места, обележити места одакле су трагови изузети, потражити следеће специфичне трагове: крв, пљувачку, семену течност и друге излучевине, трагове папиларних линија, трагове газећег слоја обуће, трагове пнеуматика, оружје, трагове алата, материјал који се користи за поређење, релевантне трагове за механоскопска уклапања, влакна, длаке, одећу и делове одеће, стакло, наркотичка средства и прибор за конзумирање наркотика, делове муниције, чауре, пројектиле и барутне честице;
- уколико се на лицу места налазе рељефни трагови (трагови стопала у меканој подлози као што је блато) потребно је извршити мулажирање трагова;
- извршити изузимање трагова са лица места, као и самих предмета и узорака који могу бити од значаја за идентификацију, прегледати и жртве и осумњичене, узети узорак за испитивање поднокатног садржаја;
- фиксирати било коју слику прскања крви, утврдити центар расипања крвних прскотина и положаја изворишта прскања крви ради евентуалне касније процене положаја жртве у моменту ношења повреда;
- сачинити службену белешку криминистичког прегледа лица места, односно записник о увиђају;
- због евентуалних накнадних сазнања до којих се може доћи током обдукције или прелиминарног испитивања већ пронађених и фиксираних трагова, кад год је могуће, лице места треба обезбедити ради евентуалног поновног увиђаја.

Увиђај код кривичних дела против живота и тела са смртном последицом

За обраду лица места потребно је:

- обезбедити лекара судске медицине;
- фотографисати леш у затеченом положају из стајних тачака са обе стране леша (такозвана фотографија за препознавање);

- изузети отпале длаке, делиће влакана и слично;
- записати знаке смрти, ако је могуће измерити телесну температуру и записати релевантно време;
- извршити преглед косе, да ли су повреде сакривене под косом, те да ли је коса ишчупана;
- проверити да ли има крварења у ушима, очног крварења, погледати корен носа и ноздрве;
- погледати да ли има страних предмета у ушној шупљини;
- прегледати врат, због огреботина на кожи, црвених тачака и знакова дављења;
- прегледати руке, због модрица које су могле настати хватањем услед пружања отпора;
- проверити да ли има трагова убода иглом, ињекцијама, поготово на лакатним превојима руку, прегледати шаке испод ноктију, због повреда насталих услед пружања отпора и због отока;
- извршити преглед ногу и стопала, проверити да ли има трагова или повреда које указују на то да је тело било вучено;
- извршити преглед одеће, описати и фотографисати одећу до детаља, обратити пажњу на оштећења (рупе од метака, крвне прскотине, прљавштину);
- прегледати џепове, написати листу садржаја у џеповима, констатовати присуство крви, евидентирати било какве флеке на одећи, одећу изузети, не заборавити да се дактилоскопира леш у циљу идентификације или елиминације;
- упутити леш на судску медицинску обдукцију у одговорајућу установу са попуњеним пропратним актом.

Обрада лица места код кривичних дела извршених употребом ватреног оружја

У случају употребе ватреног оружја, код обраде лица места потребно је:

- фиксирати затечено стање лице места, фотографисати лице места и трагова појединачно, скицирати, изузети трагове са лица места, фиксирати трагове папиларних линија, мулажирати рељефне трагове, изузети барутне честице, извршити барутни тест на рукама и одећи присутних особа;
- потражити трагове крви жртве на осумњиченом и обрнуто, као и трагове прскања крви, крвне прскотине из улазних рана на лицу, рукама, одећи, оружју;
- проценити даљину и правац из ког је пуцано, пронаћи одећу жртве да би се омогућило одређивање даљине пуцања;
- обавезно извршити мерења на лицу места и нацртати скицу лица места како би се могла испитати путања пројектила;
- изузети оружје, празне чауре, пројектиле и муницију;
- приликом изузимања оружја водити рачуна да се не униште трагови папиларних линија, па стога оружје хватати за храпаве делове и не гурати ништа у цев. Уколико су пројектили заглављени у предмету, изузети цео предмет, ако је то могуће.

Увиђај код кривичних дела против полне слободе

У случају сексуалних деликата, најважнији трагови се могу наћи на учесницима догађаја, због чега је важно да се и те особе посматрају, као и лице места, када је у питању изузимање трагова.

Веома је важно да се избегне контаминација трагова, те је потребно:

- сазнати што је више могуће о догађају пре одласка и по доласку на лице места;
- извршити преглед лица места;
- фотографисати затечено стање лица места;
- пронаћи и обележити трагове на лицу места, а посебно обратити пажњу на специфичне трагове крви, семене течности, трагове папиларних линија, пљувачке, трагове газећих слојева обуће, одеће, делова одеће, доњи веш, кондоме, влакна, длаке, као и наркотичка средства, односно прибор за конзумирање наркотичких средстава, опушке, руж, чаше;
- побринути се да жртва и осумњичени буду одведени код лекара што је пре могуће ради фиксирања трагова, констатовати да ли су у истој гардероби, да ли су се након догађаја купали, опрали руке;
- предати лекару несесер за случајеве силовања с опремом за изузимање брисева и њихово транспортовање и чување;
- оштећену упутити на лекарски преглед ради констатовања повреда-модрица, крвних подлива, угриза, огреботина и слично, обавезно је и фотографисање повреда, као и изузимање поднокатног садржаја.

Увиђај код кривичног дела разбојништво

Начин поступања за обраду лица места код кривичног дела разбојништво подразумева следеће:

- сазнати што је више могуће о догађају пре одласка и по доласку на лице места;
 - извршити преглед лица места;
 - изузети садржај са уређаја за снимање – видео запис;
 - маркирати трагове на лицу места како би били уочљивији на фотографији;
 - обележити трагове и фотографисати лице места, а потом пронађене трагове фиксирати, при чему је потребно посебно обратити пажњу на следеће врсте специфичних трагова:
1. длаке, које треба потражити на капи (могуће фантомки) коју је носио извршилац;
 2. трагове папиларних линија, које треба потражити на местима које је извршилац додирнуо голим рукама, према постојећим верзијама догађаја;
 3. крв, коју треба потражити на местима где се налазе крвне мрље, док трагове пљувачке треба потражити у капи извршиоца коју је носио приликом извршења дела;
 4. оружје, пројектиле и чауре, као и материјал који се може користити за поређење;
 5. стакло од, на пример, разбијених прозора, трагове у виду отисака газећег слоја обуће, рукавице, трагове пнеуматика, влакна одеће и слично.

Изузети све трагове са лице места, предмете и узорке, као и све што може бити од важности за осветљавање кривичног дела, откривање и идентификацију учиниоца.

Увиђај код саобраћајних незгода

Обавезном инструкцијом прописано је да је полицијски службеник, при обезбеђењу лица места саобраћајне незгоде, дужан да:

- обезбеди лице места и учествује у спречавању настајања секундарних саобраћајних незгода расположивим средствима и опремом;
- пружи прву помоћ и организује транспорт повређених до најближе здравствене установе;
- омогући приступ лицу места ради збрињавања повређених особа и гашења пожара, утврди простор лица места саобраћајне незгоде, успостави унутрашњу и спољну блокаду и предузме све потребне мере да се сачува неизмењено лице места, трагови и предмети;
- предузме мере да се непотребно не омета одвијање саобраћаја;
- изврши маркирање положаја и битних трагова пре померања возила код саобраћајне незгоде;
- идентификује учеснике и очевице саобраћајне незгоде, раздвоји их и спречи њихову комуникацију;
- хитно обавести дежурну службу о новим сазнањима са незгодом, а посебно о последицама, као и о учеснику са лица места, такође да посебно обавести службу када су у питању државни функционери, лица с имунитетом, страни држављани, возила министарства, полицијских службеника, војна возила;
- у случају лоших временских услова, пронађе и обезбеди предмете и трагове од померања и оштећења, а ако постоје техничке могућности да изврши и фотографисање у случају да има сазнање да ће увиђајна екипа да почне увиђај у сумрак или ноћу, као и да спречи непозвана лица да улазе у простор спољне блокаде, односно да их удаљи из овог простора;
- предузме мере ради спречавања и отклањања опасности од запаљивих и експлозивних материја;
- предузме мере да обезбеди терет и друге предмете од крађе и кварења;
- прекрије и обезбеди тела погинулих лица;
- предузме мере да се пут рашчисти, а по потреби да затражи од предузећа која су надлежна за одржавање путева да то изврше, ако возач, власник или корисник оштећеног возила, терета или других предмета није у могућности да их уклони са пута;
- предузме друге мере и радње по захтеву руководиоца увиђаја или самостално упуту возило на ванредни технички преглед или криминалистичко-технички преглед, те да организује транспорт тела погинулих лица;
- упозна руководиоце увиђаја о прикупљеним подацима, предузетим мерама и евентуалним променама на лицу места и предузме мере у циљу нормализације саобраћаја након завршетка увиђаја.

По доласку увиђајне екипе, потребно је:

- извршити преглед лица места, евидентирати податке о путу и времену;
- установити позицију лица места, користећи ГПС систем;
- одредити правац у ком су се кретала возила и други учесници незгоде непосредно пре догађаја;
- фотографисати релевантне правце и смерове кретања сваког од учесника пре незгоде;
- фотографисати шири и даљи изглед лица места из прилаза месту незгоде;
- фотографисати ужи и ближи изглед лица места и свих прилаза месту незгоде и обавезно констатовати податке о сигнализацији и прегледности;
- одредити међусобни положај возила, трагова и предмета саобраћајне незгоде, изглед трагова и предмета понаособ, изглед возила и објеката, изглед тела и животиња, као и друге значајне детаље;
- скицирати лице места, направити скицу, изабрати реперне мерења, фиксне тачке, оријенталну тачку и оријентални правац.

Трагови на које треба обратити посебну пажњу су:

- трагови на лицу места;
- трагови пнеуматика на подлози;
- трагови кочења, вожње, заношења и слично;
- комадићи стакла (фарови и ветробранско стакло);
- отпали делови са возила, делови показивача правца, браника, украсних лајсни;
- трагови на жртви саобраћајне незгоде, на одећи и обући жртве, предметима, превозном средству;
- трагови на возилу осумњиченог, влакна, делићи тканина, крв, длаке (које је потребно потражити на ветробранском стаклу), код обарања пешака трагове папиларних линија потребно је потражити на волану, као и у возилу, прегледати унутрашњост возила, обратити пажњу на мобилни телефон, алкотестирати осумњиченог, и то вађењем крви.

Код обраде трагова кочења, за све трагове треба обавезно измерити:

- координате почетка трага кочења предњих и задњих точкава;
- координате завршетка трага кочења предњих и задњих точкава и дужину трајања кочења;
- када су у питању трагови кочења непознатог порекла потребно је измерити и растојање између завршетка трагова кочења које одговара размаку између предњих точкава, размаку између задњих точкава, међусобно растојање на десној страни возила, међусовинско растојање на левој страни возила и ширину трага кочења.

Ове мере потребно је што прецизније одредити, без заокруживања, ради утврђивања ком возилу одговарају.

На траговима кочења потребно је пронаћи и прецизно измерити положај карактеристичних детаља који указују на место контакта, смицање, задебљање, кратак прекид, наглу помену правца и слично.

Такође је потребно обратити пажњу, приликом изузимања сијалица, на прецизно означавање позиције са које су узете, као и начин паковања како се не би поломили или оштетиле приликом транспорта. Такође је потребно изузети тахографске улошке и дигиталне записе тахографа.

Потребно је фиксирати затечено стање лица места вербално, фотографски, мерно и графички, а онда и све пронађене трагове фиксирати и појединачном размерном фотографијом и узимањем са лица места.

Зависно од врсте трага неки трагови ће се изузети подизањем а неки мулажирањем.

Увиђајна документација обухвата:

- записник о увиђају;
- фотодокументацију;
- скицу лица места;
- ситуациони план лица места;
- извештај о обезбеђењу лица места.

Полицијски службеник попуњава извештај о обезбеђењу лица места саобраћајне незгоде где евидентира значајне податке хронолошки од добијања прве информације, до завршетка свих активности везаних са конкретну саобраћајну незгоду, а наведени извештај би требао да буде прилог увиђајној документацији.

Извештај о обезбеђењу лица места садржи:

- начин одвијања саобраћаја и евентуалног обезбеђења лица места до доласка увиђајне екипе;
- измене стања на лицу места са описом разлога измена;
- извештај о збрињавању повређених тела и погинулих на лицу места, која лица су збринута, ко и коме указује помоћ, на који начин, где се врши транспорт повређених и од стране кога;
- извештај о учесницима незгоде и очевицима затеченим на лицу места са њиховим основним подацима.

Токсиколошко вештачење

Токсикологија је наука која се бави проучавањем отрова и њиховог штетног дејства на организам.

Форензичка токсикологија проучава судскомедицинске аспекте тровања. У судскомедицинској пракси нарочито су значајна тровања са смртним исходом, као и она тровања која су у вези са извршењем кривичних дела.

Тровања (интоксикације, хемијске повреде) су поремећаји здравља или уништења живота која су проузрокована хемијским дејством отрова.

Отрови (токсини) су супстанце, које унете споља у организам, оштећују здравље својим хемијским дејством.

Порекло отрова:

1. природно:
 - биљно опијум, стрихнин, отровне гљиве;
 - животињско змијски отров;
 - минерално арсен, олово, жива;
2. органско – синтетичко.

Ток тровања:

1. акутан - тровања са краткотрајним клиничким током од неколико дана;
2. хроничан - дуготрајно тј. понављано уношење отрова, углавном у мањим количинама, што се углавном дешава на радном месту (професионална тровања), а раније су била позната хронична убилачка тровања понављаним убацивањем малих количина отрова (нпр. арсеника тј. мишомора) у храну или пиће.

Исход тровања:

1. смртан
2. несмртан:
 - без последица;
 - са последицама у виду трајних телесних оштећења, односно оштећења здравља – на пример, код особа које преживе испијање јетких отрова (камена сода, сирћетна киселина) на местима на дигестивном тракту где је услед дејства отрова дошло до

изумирања (некрозе) ткива, нарочито на једњаку, умножава се ожиљно ткиво које доводи до скврчавања и деформације (структуре) једњака и следственог отежаног узимања хране, некад и пића, што се мора хируршким путем лечити.

Услови тровања

Отровност (токсичност) је релативно својство хемијске супстанце - не постоје апсолутно отровне супстанце, односно супстанце које у свим условима узрокују тровање. Под одређеним условима као отрови могу деловати практично све хемијске супстанце (укључујући и воду и кухињску со) уколико у организам буду унете у довољној количини.

Токсичност неке хемијске супстанце у сваком конкретном случају условљена је следећим чиниоцима:

1. Особинама хемијске супстанце - агрегатно стање (течно, гасовито), растворљивост, концентрација (јетки отрови), афинитет за ћелије и ткива и др.
2. Количином унете супстанце - бројне хемијске супстанце делују као лекови ако се у организам унесу у количинама прописаним од стране лекара, али ако се унесу у знатно већој количини, могу довести до тешких оштећења здравља, па и до смртог исхода.
3. Начином уношења супстанце у организам - кроз уста (per os) - најчешће; кроз кожу (утрљавањем); путем респираторног тракта (удисањем); у крвоток (парентерално: интравенски, интрамускуларно, поткожно тј. супкутано); преко носне слузокоже (ушмркавањем нпр. кокаина, хероина); ретко кроз чмар и вагину. Начин уношења утиче на то да ли ће се токсичност хемијске супстанце испољити или не. У већини случајева најбрже дејство отрова је након директног уношења у крвоток, мада постоје изузеци: нпр. арсен и стрихних јаче делују из желуца, док змијски отров не делује из желуца.
4. Индивидуалном реактивношћу особе: животно доба - деца и старије особе су у принципу осетљивији на дејство отрова; здравствено стање - болест и телесна исцрпљеност чине особу осетљивијом на тровања; стање појединих органа - како органа на које отров циљано делује или органа преко којих се врши разградња и елиминација отрова из организма (јетра, бубрези).

Постоји и специфична индивидуална реактивност неких особа на хемијско дејство одређених супстанци, како у виду посебне осетљивости, тако и у виду нарочите отпорности. Преосетљивост може бити урођена или стечена, настала услед претходног уношења супстанце. Отпорност такође може бити урођена или стечена понављаним узимањем неке супстанце (нпр. толеранција на хероин код наркомана, толеранција на алкохол у раној фази алкохолизма).

Судскомедицинска подела отрова

У судскомедицинској пракси отрови се деле, према месту и начину деловања, на следеће групе:

1. Отрови са месним дејством - делују на месту уношења тј. на кожи и слузокожама:
 - јетки (корозивни) отрови киселине и базе изазивају изумирање (некрозу) ткива;

- наддражајни отрови делују надражајно на ткива (нпр. на плућа удисањем) – амонијак, сузавац.
2. Отрови са општим (ресорптивним) дејством - делују након ресорпције у организам:
- крвни отрови угљен-моноксид (везује се за хемоглобин и спречава везивање и пренос кисеоника у организму);
 - нервни отрови алкохол, психофармаци, опијати, нервни бојни отрови – делују на нервни систем (до смрти долази због депресије центра за дисање и следственог удушења);
 - паренхимски (ткивни) отрови олово, арсен делују на разна ткива (гастроинтестинални тракт и др.).
3. Отрови са месним и општим дејством - сирћетна киселина, жива.

Порекло тровања

Тровања по пореклу могу бити задесна, самоубилачка и убилачка.

1. Задесна тровања су најчешћа у нашој популацији:

- у домаћинству јављају се због неадекватног чувања отровних супстанци у кући, услед чега су лако доступне особама које нису свесне опасности (деца, стари, алкохолисани). Некада су то била тровања каменом содом, а данас лековима (за децу је привлачан изглед бочица и шарених дражеја и таблета);
- тровање угљен-моноксидом пожари, неисправни кућни апарати и грејна тела;
- професионална у занатству, индустрији, пољопривреди (нпр. током производње и примене пестицида могућ је унос отрова удисањем и преко коже у случају када се не користе одговарајућа заштитна средства, као што су маска и заштитна одела);
- у медицинској пракси задесно предозирање лековима (јатрогено тј. грешком лекара или због непажње особе која узима лекове нпр. код старих сенилних особа које забораве да су већ узеле лек и у кратком временском року једном или више пута поново узму лек, што узрокује предозирање);
- наркомани – задесно предозирање („overdose“ – „ОД“);
- масовна тровања – познат је случај епидемијског тровања метил-алкохолом, са више од 40 смртних случајева (ракија „Гуслар“).

2. Самоубилачка тровања су релативно честа, али се у нашој популацији ређе региструју од задесних. За извршење суицида користе се:

- лекови – углавном психофармаци (седативи, хипнотици и др.). Тровање лековима представља најчешћи начин покушавања самоубиства, а у неким земљама и најчешћи начин извршења суицида и то знатно учесталији код жена него код мушкараца. Често се самоубиство извршава предозирањем лека који се иначе редовно терапијски користи (антиепилептици код оболелих од епилепсије, инсулин код дијабетичара);
- угљен-моноксид тровање у аутомобилу или у гаражи;
- јетки отрови раније камена сода (натријум-хидроксид), данас концентрована сирћетна киселина (есенција);

- дроге наркомани некада самоубиство извршавају намерним предозирањем дроге коју иначе злоупотребљавају, па у пракси често постоји проблем поузданог утврђивања порекла тровања дрогом тј. да ли се ради о задесној или самоубилачкој интоксикацији.

3. Убилачка тровања су данас ретка. Да би неко токсично средство могло да се употреби за извршење убиства треба да буде јако токсично у малим количинама и да буде без укуса и мириса како би се могло неприметно дати жртви (сипањем у храну и пиће).

Раније су убилачка тровања била честа, много чешћа него у данашње време, првенствено стога што није било техничких могућности за откривање присуства токсичних супстанци у организму, тако да је добро изведено убиство тровањем практично било савршен злочин. Историја је пуна чувених тровача (Клеопатра, Борције). Коришћени су најразличитији отрови, најчешће биљног (алкалоиди) и минералног порекла (арсеник). Чувена су убилачка тровања једињењима арсена, која и у малим количинама имају јако токсично дејство (арсеник, мишомор - као бели кристални прах, без мириса и укуса, лако се могао додавати у храну или пиће).

У данашње време убилачка тровања су ретка јер је развојем токсикологије омогућено да тровања буду откривена детектовањем отрова у биолошким узорцима узетим са леша, што је раније било немогуће. Извршавају се подмуклим давањем тј. подметањем отрова. Према савременој литератури, инсулин је једно од терапијских средстава које се данас највише користи за извршење убиства. Ако се не посумња на ово тровање, оно представља ефикасан убилачки метод јер клиничка слика личи на природну смрт.

Подврсте убилачких тровања су ратна тровања, коришћењем бојних отрова (сарин, соман, табун) и јустификациона тровања у циљу извршења смртне казне.

Начини утврђивања тровања

Постоје четири основна начина за утврђивање тровања у судскомедицинској пракси:

1. нарочите околности случаја;
2. клиничке појаве код отрованих (клиничка слика);
3. обдукциони налаз (само код тровања са смртним исходом);
4. токсиколошко испитивање.

1. Нарочите околности случаја указују на следећу могућност тровања:

- брза смрт после јела и пића;
- смрт особа професионално изложених отровима;
- смрт више особа из исте околине;
- сумњиве околности и сумњив налаз на месту проналажења леша остаци хране и пића сумњивог изгледа, присуство повраћеног садржаја поред леша, испражњене бочице од лекова, боце са сумњивим или непознатим садржајем, шприцеви и игле (наркомански прибор), леш у гаражи у возилу које ради и др.

Дијагностички значај нарочитих околности случаја је незнатан, оне само побуђују сумњу на тровање и усмеравају истрагу у правцу доказивања или искључивања тровања.

Изузетно је значајно да се добро извршеним увиђајем уоче и адекватно документују све наведене околности које побуђују сумњу на тровање, јер ће оне у даљем току, ако се докаже да је тровање узрок смрти, бити веома значајне за завршно доношење закључка о пореклу тровања, односно да ли је у питању задес, самоубиство или убиство.

Треба бити веома опрезан при тумачењу околности које су на први поглед индикативне за одређено порекло смрти узроковане наводним тровањем и никако не треба само на основу њих доносити дефинитивне закључке. Типичан пример је присуство испражњених бочица од лекова поред леша као знак извршеног самоубиства. (У једном случају жена је затечена мртва у кревету, а на ноћном ормарићу поред кревета нађене су бројне испражњене бочице од лекова за смирење. Све је на први поглед убедљиво указивало на самоубиство тровањем лековима, тако да је истражни судија донео одлуку да се не ради обукција, која је извршена тек на инсистирање оца покојне и утврђено је да се радило о убиству стезањем врата шакама (загушењем). Убрзо је идентификован извршилац који је признао да је убио жену, а потом испразнио бочице од лекова за спавање и оставио их поред леша у циљу симулирања самоубиства).

Са лица места треба узети и доставити на хемијско-токсиколошку анализу све узорке који би могли имати везе са тровањем, као нпр. игле, шприцеве и друге делове наркоманског прибора, бочице са лековима, све посуде са сумњивим садржајем, на пример, остацима хране, повраћени садржај и друго.

2. Клиничке појаве код отрованих

У знатном броју смртних тровања нема података о клиничким појавама које су код особе постојале пре наступања смрти. То се односи на случајеве када је особа умрла без присутника и нађена на лицу места без знакова живота.

Клиничке појаве тровања могу бити уочене од стране медицинских лаика тј. особа из околине отрованог, које су били сведоци умирања, а уколико је особа болнички лечена, подаци о клиничкој слици налазе се у одговарајућој медицинској документацији.

Клиничке појаве су најчешће неспецифичне, али у извесним случајевима могу бити у већој или мањој мери специфичне за одређено тровање:

- опште (неспецифичне) клиничке појаве – мука, гађење, повраћање, поремећаји свести до коме, грчеви. Јављају се и код других поремећаја здравља која нису узрокована тровањима;
- специфичне клиничке карактеристике или комплекси клиничких појава (нпр. код тровања оловом: оловне колике – болови у трбуху, оловни руб – пребојеност десни, парализе – висећа шака и висеће стопало).

Дијагностички значај неспецифичних клиничких појава је у томе што побуђују сумњу на тровање, док специфичне клиничке појаве или комплекси указују на оправдану сумњу на тровање, а у неким случајевима и на одређену врсту тровања.

3. Обдукциони налаз се утврђује судскомедицинском обдукцијом код тровања са смртним исходом.

Обдукциони (макроскопски) налаз обухвата:

- дијагностиковање спољашњих и унутрашњих промена на лешу, узрокованих дејством отрова. У неким случајевима значајан је и специфичан мирис (сирћетна киселина, цијаниди – мирис на горки бадем);
- искључивање других узрока природне или насилне смрти. Чак и у случајевима са позитивним клиничким и/или постморталним токсиколошким налазом, обдукцијом и микроскопским прегледом може бити дијагностиковано неко друго обољење, повреда или стање које представља стварни узрок смрти.

Дијагностички значај макроскопског налаза може бити:

- неспецифичан, када не указује на тровање (нпр. код тровања нервним отровима лешни налаз је по правилу неспецифичан и одговара општем лешном налазу код асфиксија);
- карактеристичан, када оправдано побуђује сумњу на одређено тровање, али није сигуран знак тровања (светлоцрвена боја мртвачких мрља, крви и ткива код тровања угљен моноксидом; таблете у желудачном садржају код тровања лековима; убоди од ињекција код наркомана);
- патогномоничан налаз са сигурношћу указује на тровање (корозивне промене тј. некроза ткива код јетких отрова).

Микроскопски налаз је допуна макроскопског налаза у одређеним случајевима.

Узимање материјала за токсиколошки преглед код живих и лешева:

- код сумње на тровање изузетно је значајно да се узму одговарајући узорци за хемијско-токсиколошку анализу, да се узорци на одговарајући начин упакују, обележе и што пре доставе у лабораторију. Уколико се биолошки узорци не шаљу одмах, до слања би их требало држати на ниској температури у фрижидеру. Узимање и слање узорка регулисано је у ставу 2. члана 130. Законика о кривичном поступку.

Члан 130. Законика о кривичном поступку - Налаз и мишљење вештака

При обдукцији леша предузеће се потребне мере да се утврди идентитет леша и у том циљу посебно ће се описати спољне и унутрашње телесне особине леша и обезбедиће се одговарајући узорци са леша за форензичко-генетичку анализу и отисци папиларних линија.

Вештак је дужан да при прегледу и обдукцији леша обрати пажњу на нађени материјал биолошког порекла (крв, пљувачка, сперма, урин и др.), трагове и сумњиве материје, да их опише и изузме, а ако то орган поступка захтева или ако вештак посумња да је смрт проузрокована тровањем, обезбедиће узорке биолошког порекла (крв, урин, течност стакластог тела, телесни органи и др.).

Узорци који се за хемијско-токсиколошку анализу узимају од живих особа и лешева, ради прегледности, приказани су у табели:

Узорак	Живе особе	Лешеви
крв	+	+
мокраћа	+	+
брисеви ноздрва	+	+
повраћени / желудачни садржај	+	+
столица / цревни садржај	+	+
коса и нокти	+	+
цереброспинални ликвор	+	+
стакласто тело		+
унутрашњи органи		+
жуч		+

Уколико је особа до наступања смрти болнички лечена, од ње се за токсиколошку анализу обавезно морају узети узорци крви, мокраће, столице, повраћеног садржаја или желудачног садржаја који је добијен терапијским испирањем желуца. Важно је да се узорци узму што пре по пријему, односно пре примене било каквих терапијских мера, а нарочито пре давања специфичних антидота тј. лекова који се посебно примењују код одређене врсте тровања. Узорци крви за анализу на алкохол узимају се само у току прва 24 сата, јер се после тог времена у већини случајева алкохол потпуно разгради и елиминиса из организма. Значај заживотно урађених токсиколошких анализа нарочито је велики када отрована особа дуже наживљава и на крају умре, када је отров већ елиминисан из организма, тако да се токсиколошком анализом лешног материјала добије негативан резултат.

У већини случајева за посмртно доказивање тровања са леша је довољно узети узорке крви, мокраће и стакластог тела. Код сумње на тровање угљен-моноксидом узима се само узорак крви. У извесним случајевима узимају се и други узорци – на пример, делови органа, коса и нокти код сумње на тровање арсеном или коса код сумње на злоупотребу дроге (коса и нокти представљају користан материјал за токсиколошку анализу и код живих особа).

Уколико се материјал за токсиколошку анализу узима са ексхумираног леша, треба поштовати следећу процедуру:

- уколико је могуће, треба узети оба парна органа (нпр. оба бубрега) ради поређења количине отрова у њима;
- узимање узорака из околине (сандук, цвеће, покров, земља из непосредне околине леша и са места удаљеног од леша) у циљу искључења постморталног доспевања отрова у леш.

4. Токсиколошко испитивање

Токсиколошким испитивањем утврђује се присуство или одсуство отрова, као и врста и количина нађеног отрова, а на основу тога се евентуално може проценити количина унетог отрова. Савремене аналитичке технике су веома осетљиве, што значи да могу детектовати присуство и веома малих количина токсичних супстанци у узорцима.

У Институту за судску медицину „Милован Миловановић“ Медицинског факултета Универзитета у Београду постоји модерна токсиколошка лабораторија (у даљем тексту ТЛИСМ), адекватно опремљена апаратима и стручним кадром за обављање најсложенијих хемијско-токсиколошких анализа, како из биолошког материјала, тако и из других узорача (лекови, заплетење токсичне супстанце и дроге и др.). Ова лабораторија је проглашена Референтном лабораторијом за идентификацију и испитивање психоактивних контролисаних супстанци у Републици Србији.

Дефинитивно тумачење резултата токсиколошке анализе обавља лекар специјалиста судске медицине када прикупи све податке о околностима случаја, клиничким појавама и обдукционом налазу и доведе све установљене чињенице у корелацију са резултатом хемијско-токсиколошке анализе. У том процесу веома је значајна добра сарадња између лекара специјалисте судске медицине, токсиколога и евентуално лекара лечиоца. Органу поступка се уз обдукциони налаз доставља извештај о резултатима извршене хемијско-токсиколошке анализе, са подацима о врстама нађених токсичних супстанци и њиховој концентрацији у анализираним биолошким узорцима (квалитативна и квантитативна анализа).

Позитиван налаз отрова не доказује несумњиво тровање. Отрови могу од раније заживотно доспети у организам храном, пићем, лечењем, а могуће је и посмртно доспевање отрова у тело.

Негативан налаз отрова не искључује тровање. Распадање отрова може бити узроковано постморталним, првенствено трулежним променама. Неки отрови и њихови метаболити се тешко доказују. У смртним случајевима тровања неким психоактивним супстанцама, када смрт наступи после дужег периода нацивљања, метаболисање и излучивање отрова из организма у том периоду онемогућава доказивање унетих супстанци у узорцима узетим са леша.

Већина отрова задржава се у организму до око три дана и после тога се потпуно метаболише и излучи, тако да се више не могу детектовати токсиколошким анализама. Метаболити канабиса (тетрахидроканабинол) излучују се нешто дуже, па се могу детектовати и до седам дана у урину. Неке супстанце, као на пример арсен, депонују се у коси и ноктима и могу се детектовати и више година после сахрањивања леша.

Присуство отрова и њихових метаболита у крви и стакластом телу указује на акутно уношење супстанце и најзначајније је за доказивање тровања као узрока смрти. Присуство отрова и њихових метаболита у урину указује на акутно, али и на раније уношење отрова, док присуство отрова у длакама и ноктима представља знак депоновања раније узетог отрова.

У ТЛИСМ биолошки узорци се после завршене хемијско-токсиколошке анализе чувају годну дана, уколико орган поступка другачије не нареди, а у циљу евентуалних накнадних контролних и додатних анализа.

Комплетна токсиколошка анализа ствара додатне трошкове у судском поступку, тако да се не ради рутински у свим смртним случајевима већ уколико постоји оправдана сумња на тровање на основу околности случаја, клиничких појава и обдукционог налаза, односно када то нареди орган који води поступак.

У Републици Србији рутински скрининг тест ради се само на присуство етил-алкохола и метил-алкохола код особа које су нацивљавале повреду или погоршање неког обољења краће од 24 сата. За остале токсичне супстанце доноси се одлука у сваком конкретном случају и то у складу с претходно наведеним чланом 130. Законика о кривичном поступку, ако то нареди орган који води поступак или ако вештак обдуцент посумња на тровање на основу околности случаја, клиничких појава и обдукционог налаза.

Уколико је могуће, значајно је да се на основу података о околностима случаја и других чињеница утврђених истрагом ради усмерена токсиколошка анализа на одређену супстанцу за коју се сумња да је токсично средство у конкретном случају. Ове податке обдуцентима и токсиколозима требало би да предочи орган поступка који захтева вештачење. Уколико постоји сумња на тровање, али није прецизирано које је могуће токсично средство у питању, у ТЛИСМ се ради хемијско-токсиколошка анализа на 56 супстанци и њихових метаболита, које се најчешће користе у нашој средини. Уз хемијско-токсиколошки налаз органу поступка се шаље и листа са називима ових супстанци.

Материјални трошкови никако не би требало да буду разлог необављања токсиколошког претраживања у индикованим случајевима. Нажалост, неретко смо у пракси сведоци чињенице да орган поступка олако доноси одлуку о томе да је тровање узрок смрти само на основу околности случаја и спољашњег прегледа леша, а без обављања обдукције и токсиколошког претраживања. Оваква негативна пракса ствара велику могућност погрешног утврђивања порекла и узрока смрти, укључујући и могуће превиде озбиљних кривичних дела, чак и убиства.

У СВИМ СЛУЧАЈЕВИМА СУМЊЕ НА СМРТНО ТРОВАЊЕ ТРЕБАЛО БИ ДА СЕ ИЗВРШИ СУДСКОМЕДИЦИНСКА ОБДУКЦИЈА И КОМПЛЕТНА ХЕМИЈСКО-ТОКСИКОЛОШКА АНАЛИЗА, ИАКО У ЗАКОНИКУ О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ ТО НИЈЕ ДЕЦИДИРАНО НАВЕДЕНО КАО ОБАВЕЗНО.

Поред токсиколошке анализе биолошког материјала, у ТЛИСМ се раде и хемијско-токсиколошке анализе других узорака, укључујући заплењене сумњиве материје, као што је нпр. дрога. Том приликом утврђује се:

- хемијски састав;
- процентуална заступљеност токсичних супстанци;
- порекло заплењеног материјала.

Актуелни проблеми у пракси

- Лоша комуникација између обдуцената и јавних тужилаца значајно је да се убудуће успостави добра и континуирана сарадња између органа поступка и обдуцената, што ће обезбедити вршење токсиколошких анализа у свим случајевима када је то заиста потребно (обдуцент може тужиоцу да сугерише обустављање његове наредбе за вршење токсиколошких анализа, када то на основу обдукционог налаза и других података постане несврсисходно или обрнуто може сугерисати да се токсиколошка анализа изврши у случајевима у којима орган поступка то пре обдукције није наредио).
- Обдуценти у већини случајева раде обдукцију без икаквих података о околностима случаја, који су јако значајни за усмеравање начина вршења обдукције (специјалне обдукционе технике) и за доношење одлуке о вршењу токсиколошких анализа то се може решити бољом комуникацијом између тужилаца и обдуцената, као и обавезним достављањем полицијског извештаја о утврђеним околностима пре вршења обдукције.

- Наредбе јавних тужилаца за вршење обдукције нису јединствене, разликују се у зависности од полицијске станице у којој се пишу. Стога се захтев за вршење токсиколошке анализе пише на различитим местима на наредби, те постоји опасност да обдуцент тај захтев превиди и да се стога пропусти вршење токсиколошког прегледа. Решење проблема било би увођење једнообразних формулара наредбе, са одговарајућим местом у формулару за уписивање захтева за вршење токсиколошких анализа.

ПРЕПОРУКЕ ЗА ДОБРУ ИСТРАГУ

У поступку поузданог дијагностиковања тровања као узрока смрти и утврђивања порекла тровања у свим случајевима треба применити све наведене начине утврђивања тровања: анализу околности случаја, клиничких појава, судскомедицинску обдукцију и токсиколошко испитивање. Адекватно спровођење овог поступка битно је условљено континуираним ангажовањем органа који води поступак, што омогућава да се обезбеди неопходан „ланац доказа“, тако да сви докази прикупљени у истражном поступку буду валидни у евентуалном каснијем кривичноправном и/или грађанскоправном поступку.

Биолошко вештачење

Упутство за прикупљање и руковање биолошким траговима

1. Биолошки трагови се могу наћи:

- на месту извршења кривичног дела;
- на предметима који се доводе у везу са извршеним кривичним делом;
- на особама које су учесници догађаја.

2. Биолошки трагови који се прикупљају:

- трагови крви, трагови семене течности, пљувачка, длаке, ћелије епитела коже, урин, фецес, кости, зуби и различита друга ткива и телесне течности.

3. Уколико се обавља разговор са жртвом неког кривичног дела, пре почетка прикупљања биолошких трагова важно је знати:

- да ли жртва током разговора са полицијским службеником или тужиоцем носи исту одећу и обућу коју је носила и током извршења кривичног дела. Ако је у питању иста одећа и обућа тада је треба што пре изузети и доставити лабораторији;
- да ли је након извршења кривичног дела жртва опрала руке или друге делове тела на којима би се евентуално могли наћи биолошки трагови;
- да ли жртва може да укаже на природу и места контаката са починиоцем кривичног дела како би указала на потенцијалну врсту биолошких трагова и на места где би се трагови могли наћи;
- уколико се ради о жртвама силовања, такве особе је неопходно што пре упутити у најближу здравствену установу ради изузимања вагиналног и других брисева у циљу спречавања евентуалног губитка биолошких трагова условљеног протоком времена.

4. О чему треба водити рачуна приликом прикупљања биолошких трагова:

- обавезно је ношење заштитне одеће рукавица за једнократну употребу, капе, маске, мантила и назувица;
- ништа не дирати голим рукама;
- рукавице за једнократну употребу морају бити без пудера;
- рукавице треба мењати након сваког прилога или већ коришћене рукавице обрисати неким дезинфекционим средством;
- влажне предмете најпре осушити па тек онда паковати;
- предмете паковати у папирне или картонске амбалаже;

Слика 1.

- предмете никако не паковати у ПВЦ кесе;
- различите биолошке трагове паковати у различите амбалаже;
- упаковане трагове треба адекватно обележити;
- трагове са непокретних површина или с предмета које није могуће упаковати, изузимати коришћењем стерилних „ДНК ослобођених“ брисева.

Слика 2.

- брисеве је потребно наквасити стерилном дестилованом водом или физиолошким раствором, а затим обрисати одговарајућу површину;
 - изузети брис вратити у амбалажу и амбалажу адекватно обележити;
 - длаке пронађене на жртви или месту извршења кривичног дела морају имати корен. Уколико нисте сигурни да ли длака има корен или не, изузмите је и доставите је лабораторији;
 - жртвама силовања, породичног насиља или неког другог кривичног дела у коме је дошло до непосредног контакта са починиоцем, потребно је изузети поднокатни садржај. Поднокатни садржај се изузима исецањем ноктију стерилним маказама или брисањем поднокатног садржаја употребом стерилних брисева;
 - прикупљене трагове је пожељно што пре доставити ДНК лабораторији на даље поступање;
 - уколико нисте у могућности да прикупљени материјал одмах доставите лабораторији онда адекватно упаковане трагове треба чувати у сувој и хладној просторији.
5. Ради успешне идентификације починиоца кривичног дела обавезно је доставити и неспорне узорке:
- неспорни узорак је биолошки материјал изузет од лица коме знамо име, презиме, матични број и друге идентификационе карактеристике;
 - неспорни узорак је најчешће биолошки материјал изузет с унутрашње стране образа (букалне слузнице). Изузима се брисањем унутрашње стране оба образа уз помоћ стерилног бриса. Том приликом стерилни брис није потребно наквасити.

Слика 3.

- као неспорни узорак може се доставити узорак крви или ређе длака са кореном;
- неспорним узорком се не сматра изузимање одеће или личних ствари неког лица.

6. Опрезно руковати биолошким траговима!

- непажљивим руковањем биолошким траговима може се угрозити здравље и живот особе која њиме рукује и контаминирати биолошки траг.

7. Форензичко испитивање биолошких трагова подразумева:

- утврђивање врсте биолошког трага (крв, семена течност и пљувачка);
- утврђивање порекла биолошког трага;
- идентификација особе која је оставила биолошки траг.

8. Шта се добија ДНК анализом:

- резултат ДНК анализе је ДНК профил;
- ДНК профил може бити приказан табеларно или графички;
- графички приказ ДНК профила назива се „електоферограм“;
- ДНК анализом неког биолошког трага може се добити јединствени ДНК профил уколико је донор анализираног биолошког трага једна особа;
- ДНК анализом неког биолошког трага може се добити и мешани ДНК профил уколико су донори анализираног биолошког трага две или више особе;
- ДНК анализом неког биолошког трага може се добити парцијални (непотпун) ДНК профил. Узрок добијања парцијалног односно непотпуног ДНК профила најчешће је недовољна количина биолошког трага, деградираност биолошког трага или присуство инхибитора у анализираном биолошком трагу;
- када је количина биолошког трага изузетно мала или је биолошки траг потпуно деградиран из таквог биолошког трага неће се добити ДНК профил;
- уколико је ДНК анализом неког биолошког трага добијен мешани ДНК профил из кога се може издвојити ДНК профил једне особе, тада тај издвојени ДНК профил представља доминантну компоненту утврђеног мешаног ДНК профила. То значи да је лице, чији ДНК профил представља доминантну компоненту мешаног ДНК профила, оставило више биолошког материјала у односу на остала лица која су такође донори анализираног биолошког трага.

9. Молекул ДНК је изузетно погодан за анализу у форензици:

- јединствен је за сваку особу са изузетком идентичних (једнојајчаних) близанаца;
- из веома мале количине биолошког материјала може се добити ДНК профил;
- може се изоловати из свих врста биолошког материјала;
- ДНК молекул је веома постојан и ако се биолошки материјал адекватно чува може се анализирати и после дужег времена.

10. Када се биолошки трагови прикупе на адекватан начин важно је добро конципирати наредбу за ДНК ваштачење:

- веома је важно да наредба буде јасна како би вештак могао да поступи на адекватан начин и да достави налаз и мишљење у што краћем року.

Пример текста за наредбу:

„Утврдити ДНК профиле из биолошких трагова са достављених предмета и упоредити их са ДНК профилима лица“.

Напомена:

У наредби насловљеној на институцију која треба да изврши ДНК вештачење треба навести:

- утврдити ДНК профиле из биолошких трагова са достављеног материјала и упоредити их са ДНК профилима лица _____ (име, презиме и ЈМБГ).

Уколико нама осумњичених или других лица са којима треба извршити поређење, тада у наредби треба написати:

- утврђене ДНК профиле упоредити са ДНК профилима који се налазе у Регистру ДНК профила _____ (институција којој се поверава вештачење).

Уколико се у наредби насловљеној на неку институцију наведе да се добијени ДНК профили упореде са ДНК профилима који се налазе у базама ДНК профила НКТ центра, Биолошког факултета, Института за судску медицину и других, по оваквој наредби конкретно НКТС МУП РС не може да поступи, јер нема увид у евиденције које воде друге институције. У овом случају наредба треба да гласи:

- утврђене ДНК профиле проследити другим институцијама ради упоређивања са њиховим евиденцијама.

Трасолошко вештачење

Вештачење трагова употребом ватреног оружја
- остаци након пуцања из ватреног оружја (GSR
честице)

1. Појам, дефиниција и основне напомене

Остаци након пуцања из ватреног оружја су честице, тј. микротрагови који настају након употребе (пуцања) ватреног оружја.

У ширем смислу речи, остаци након употребе ватреног оружја су несагореле и полусагореле честице барута (барутне честице), као и остаци који потичу из иницијалне смеше каписле метка.

У ужем смислу GSR честице су оне честице које настају разлагањем примарне каписле метка при опаливању ватреног оружја. Сферичног су облика и у свом саставу садрже елементе Pb, Sb и Ba и величине су од 0,5 до 10 μ m (1 μ m=10⁻⁶m).

Честице које потичу из иницијалне смеше каписле метка кратко се називају GSR честице и представљају доказ о пуцању из ватреног оружја. GSR је скраћеница од енглеске сложенице *gun-shot residues*, што значи остаци након пуцања.

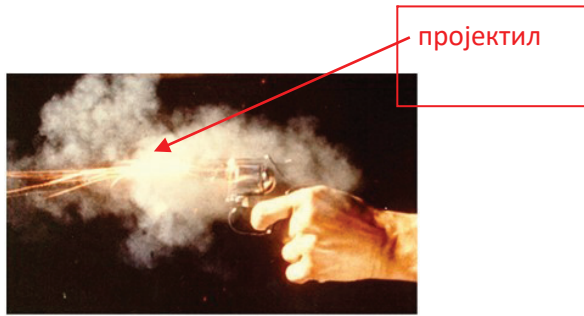
2. Како се стварају/формирају GSR честице

Приликом пуцања из ватреног оружја производи се велика количина усијаних барутних гасова (температуре око 2500°C).

Овај облак усијаних гасова садржи металне компоненте у парном стању које се изузетно брзо кондезују формирајући мале сферичне и сфероидалне честице које су у опсегу величине 0.1-5 μ , где је 1 μ =1 \times 10⁻⁶ метара.

Тако настале сфероидне честице у облаку гасова, садрже различите комбинације присутних хемијских елемената. Честице које садрже све те елементе заједно са својом морфологијом чине да буду јединствене GSR честице, које су доказ да је пуцано из ватреног оружја.

Током пуцања из ватреног оружја велика већина остатака након пуцања (GSR и барутних честица) излази, великом брзином, на уста цеви за пројектилом. Један део остатака након пуцања под притиском барутних гасова излеће кроз задњи део цеви и пролази кроз отвор за избацивање чаура (код револвера честице излећу кроз међупростор између цеви и добоша револвера што се и види на сл. 1). Том приликом честице-остаци након пуцања таложу се на шакама из које се пуца.

Слика 1. Моменат опаљења метка из револвера

3. Где се могу пронаћи GSR честице? Специфична места где се обично депонују.

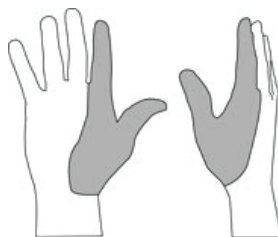
Код лица које пуца из ватреног оружја честице-остаци након пуцања се првенствено могу пронаћи на надланицама. Међутим, честице се могу пронаћи и на одећи лица, као и на коси и лицу.

Пуцањем из неких врста оружја могуће је да се честице-остаци након пуцања и не депонују на шакама лица које је пуцало. То су првенствено ловачке пушке на преламање, или пак ловачки и војнички карабини са репетирним механизмима.

Слика 2. Шема распореда места где све падају GSR честице-остаци након пуцања

Одмах након пуцања из ватреног оружја, расподела GSR честица на шакама је прилично предвидива. Протоком времена долази до прерасподеле честица на шакама како по броју тако и по месту и положају.

Слика 3. Појас на надланицама који је у највећој мери контаминиран GSR честицама одмах након пуцања

Домет GSR честица зависи од врсте оружја из којег се пуца и креће се до око 1,5м а код неких врста оружја и више.

4. Колико дуго опстају GSR честице (деградација)

GSR честице се задржавају на површини коже јер су изузетно мале масе и малих димензија па лако постају заробљене у микроскопским наборима коже или спуштени у фоликуле косе. После истека четири сата након пуцања, мало је вероватно да ће се GSR честице пронаћи.

Прањем руку или спирањем, могу се уклонити GSR честице. Такође, честице се могу уклонити и механичким путем (стресањем, брисањем и сл.).

GSR честице су преносиве и нису деградабилне при нормалним атмосферским условима. Наиме, при нормалним атмосферским условима и без спољних утицаја GSR честице се могу задржати на неком објекту недефинисано дуго.

Ако у моменту пуцања пада киша или се осумњичени зноји у великој мери, тада ће резултат анализе бити негативан.

5. Како се прикупљају GSR честице (узорковање)

GSR честице се изузимају помоћу специјалних туфера приношењем радног дела туфера оној површини са које се жели изузети GSR честица.

Приликом узорковања води се рачуна о заштити у смислу да не дође до контаминације (приликом изузимања користе се заштитна маска, заштитне рукавице...).

Слика 4. Форензички комплет за изузимање GSR честица

Радна површина туфера је адхезивна трака чија је улога да лепи GSR честице и да је задржи на туферу. Након завршеног узорковања, радни део туфера се прекрива расклопивим поклопцем у циљу заштите GSR честица и спречавања контаминације.

Узорковање се врши са обе надланице и оба длана (за сваки део шаке користи се нови туфер). У домаћој пракси углавном се узорковање врши само са надланица, а у посебним случајевима и са дланова или пак других површина тела.

У случају изузимања GSR честица код леша, да би се избегли проблеми услед евентуалних промена на лешу, пожељно је што пре узорковати GSR честице, ако је могуће још на лицу места.

6. Да ли се могу пренети GSR честице (трансфер/преношење)

GSR честице се могу преносити са једног објекта на други.

Могуће је контаминирање честицама руковањем с особом чија је рука контаминирана GSR честицама, додиривањем оружја из којег је претходно пуцано, манипулисањем или додиривањем било којег предмета који је већ контаминиран GSR честицама и слично.

На пример, GSR честице су проналажене унутар џепа и након 16 месеци од момента пуцања.

7. Како се испитују GSR честице (испитивање/вештачење)

Метода за доказивање GSR честица је метода електромикроскопије са енергетским дисперзивним додатком са x-зрацима (SEM-EDX) и заснива се на скенирању спорних честица након чега се врши елементарна анализа у тачки и класификација честица према њиховом хемијском саставу.

Скенирањем се анализирају и одређују физичке карактеристике GSR честице тако да она треба да буде неправилно сферичног и сфероидалног облика у распону величине <math><0.5 \mu\text{m}</math> до 10 $\mu\text{m}</math>.$

Елементарном анализом утврђује се хемијски састав GSR честице, односно тражи се присуство елемената олова, антимона и баријума (Pb, Sb и Ba).

SEM су у ствари микроскопи који користе сноп електрона за визуализацију објекта. Изузетно су велике резолуције са могућношћу увећања и преко 1.000.000X.

Метода SEM-EDX за испитивање GSR честица није деструктивна и једном испитиван узорак може се поново испитивати, а ако је то потребно и много пута касније.

Слика 6. Скенирајући електронски микроскоп SEM

8. Како се класификују GSR честице (класификација)

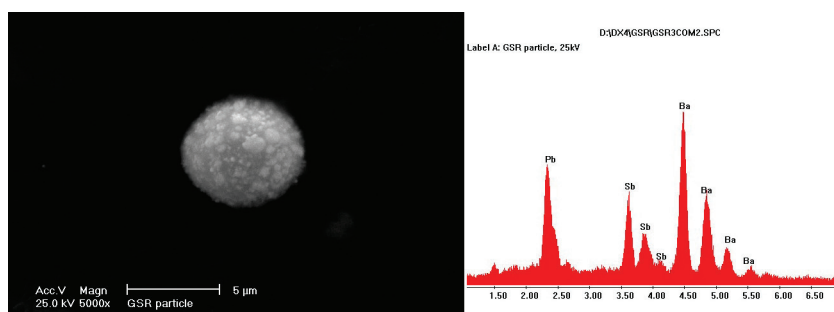
Честице се према елементарном саставу разврставају на јединствене, својствене и честице из средине.

Јединствене честице потичу искључиво од опаљивања ватреног оружја. Својствене честице потичу или од опаљивања ватреног оружја или из неког другог извора. Честице из средине су честице које потичу из спољашње средине неvezано за опаљење из ватреног оружја.

Јединствена GSR честица, са сигурношћу потиче након пуцања из ватреног оружја – има одређен облик, величину и састав (садржи све три основне компоненте Pb, Sb и Ba).

Својствена GSR честица, могуће да потиче након пуцања из ватреног оружја (не садржи све три основне компоненте Pb, Sb и Ba).

У саставу GSR честица осим основних елемената (олова, антимона и баријума) у зависности од врсте муниције могу се наћи и други хемијски елементи као што су алуминијум, магнезијум, цинк, бакар, фосфор, калај и други.

Слика7. Типична 3-компонентна GSR честица (облик, величина и хемијски састав)

Својствене GSR честице које у свом саставу садрже елементе Pb/Sb и Pb/Ba и Sb/Ba, могу потицати од опаљивања ватреног оружја, али могу потицати и из других извора.

Олово се у околини може пронаћи као састојак издувних гасова из аутомобила, као састојак боје, користи се у производњи оловних акумулатора итд.

Баријум се у околини користи у производњи козметике, има га у саставу лименки, користи се код папирних производа итд.

Антимон се као састојак користи у производњи шиблица, као пигмент боје, у пиротехници итд.

9. Јединственост састава GSR честица

Када се анализом утврди да је испитивана честица сферичног или сфероидалног облика у прописаним распонима величине и када се анализом утврди да њен хемијски састав садржи све три компоненте Pb, Sb и Ba тада се за такву честицу тврди да је јединствена GSR честица, што значи да сигурно потиче након пуцања из ватреног оружја.

Јединствена GSR честица не може потицати ни из какве (било које) друге материје или појаве, осим из иницијалне смеше каписле метка након пуцања из ватреног оружја.

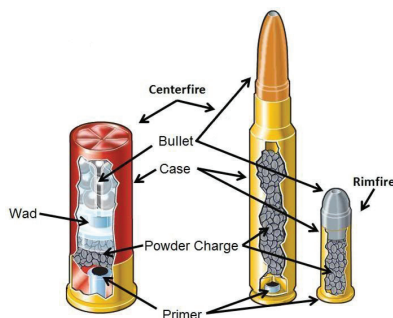
10. Питања која треба поставити у наредби за вештачење:

1. Да ли на туферима скинутим са шака лица има GSR честица?
2. Да ли на достављеној гардероби (на којим деловима гадеробе) има GSR честица?
3. Да ли доказане GSR честице с анализираних туфера потичу само након опаљења метка из ватреног оружја или могу потицати из још неке друге материје?
4. У којим све материјама у широј људској употреби се могу наћи честице са садржајем олова, баријума или антимоноа?
5. На који начин су GSR честице доспеле на шаке/предмете (гардероба)?
6. Да ли се на основу доказаног присуства GSR честица може тврдити да је лице критичном приликом пуцало или се пак ради о некој врсти контаминације?

11. Које су то теме/питања где вештачење може бити оспорено? (опште слабе тачке)

- Који је минималан број GSR честица који представља позитиван резултат?

Минималан број пронађених јединствених GSR честица на туферу је једна GSR честица на основу које се може тврдити да је лице вршило опаљивање ватреног оружја или је било у непосредној близини када је оружје опаљено или је руковало ватреним оружјем.

Слика 8. Изглед делова ловачке и бојеве муниције

- Да ли је могуће разликовати да ли је вршено опаљивање бојеве или маневарске муниције ?

Да, код бојеве муниције је однос броја јединствених честица према броју својствених честица мањи од један, док је код маневарске муниције већи од један.

- Да ли је могуће разликовати да ли је лице вршило опаљивање ватреног оружја или руковало пиротехником?

Да, јединствене честице прате елементи као на пример Zr који нису присутни код остатака после опаљивања ватреног оружја.

- Како се вештак изјашњава када пронађе јединствене GSR честице на туферу узетом са руку лица?

На туферима узетим с руку лица пронађене су јединствене GSR честице, што значи да је лице вршило опаљивање ватреног оружја, руковало ватреним оружјем или било у непосредној близини када је оружје опаљено.

- Како се вештак изјашњава када не пронађе јединствене GSR честице на туферима скинутим са руку лица?

На туферима узетим са руку лица нису пронађене јединствене GSR честице, што у конкретном случају не значи да лице није вршило опалјивање ватреног оружја.

Трагови обуће

Појам, дефиниција и основне напомене

Трагови обуће (трагови стопала у обући, трагови газеће површине обуће и сл.) су једни од најчешћих трагова, који се могу затећи на лицу места приликом извршења најразличитијих кривичних дела.

Не може се ући у неки простор а да се не згази на подлогу!

Трагови обуће настају одражавањем спољашњег газећег профила обуће (тзв. ђона) на подлогу. У зависности од врсте подлоге, трагови обуће се испољавају у два вида:

- отисци – дводимензионални (равански) трагови обуће на тврђим подлогама (паркет, плочице, ламинат, дрвени пулт, стакло, челични лим, папир, чаршаф, најлон и сл.);

Слика 1. Отисци обуће наношењем блата на најлону

- утиснућа – тродимензионални (рељефни) трагови обуће на мекшим и растреситим подлогама (блато, песак, шљунак, цемент, снег, пепео и сл.).

Слика 2. Утиснуће обуће у земљи

Трагови обуће у виду отисака настају наношењем материје на подлогу, односно одношењем материје с подлоге, као што су: прашина, крв, земља, моторно уље, свежа фарба, креч и слично.

Форензичка обрада лица места је део увиђаја коју обављају полицијски службеници форензичке струке у складу са законским прописима и правилима струке. Форензичку обраду лица места врше оперативни форензичари (крим-техничари) или вештаци одговарајуће струке.

Фиксирање трагова подразумева форензичку обраду трагова којом се поуздано и трајно обезбеђује очување њихових трасолошких својстава, односно општих и идентификационих карактеристика трагова.

Постоје четири основна начина фиксирања трагова:

- изузимање;
- фотографисање у размери;
- подизање форензичким фолијама;
- изливање одливка (тзв. мулажирање).

Трасолошка својства трага су његове опште и идентификационе карактеристике.

Трасолошка идентификација представља специфичан процес којим се, на основу идентификационих трагова, врши утврђивање идентитета, неидентитета и/или групне припадности објекта идентификације. На основу трагова обуће могуће је поуздано утврдити идентитет или неидентитет обуће која је оставила тај траг, односно утврђивање макар групне припадности обуће.

Проналажење трагова обуће

Трагови обуће се на лицу места кривичног дела проналазе помоћу тзв. трасолошких верзија, које представљају претпоставке приликом мисаоне реконструкције критичног догађаја. На основу верзија процењује се могуће присуство трагова обуће на местима где се извршилац кретао или стајао. Проналажење трагова обуће врши се у тзв. статичкој фази увиђаја, док се још увек ништа није померало на лицу места.

Форензичка обрада лица места подразумева обавезно коришћење заштитне опреме (маске, заштитна одела, рукавице, назувице и сл.), што се односи и на обраду трагова обуће. Обавезно треба избећи нарушавање лица места и оштећење или уништење трагова обуће, услед неудалевања присутних лица из ограђеног простора, неправилног кретања кроз лице места и слично, чиме се оштећују слабо видљиви трагови обуће (нпр. отисци обуће настали наношењем прашине на под) иако се користе заштитне назувице.

Да би се открили и пронашли очекивани трагови обуће, користе се одговарајућа форензичка средства, као што су UV и друге специјализоване лампе, лупе и слично.

Фиксирање трагова обуће

Фиксирање трагова обуће се врши у тзв. динамичкој фази увиђаја, након што су извршена сва потребна мерења, након маркирања и означавања трагова, фотографисања и скицирања лица места, итд. Постоји више начина фиксирања трагова обуће у зависности од вида испољавања.

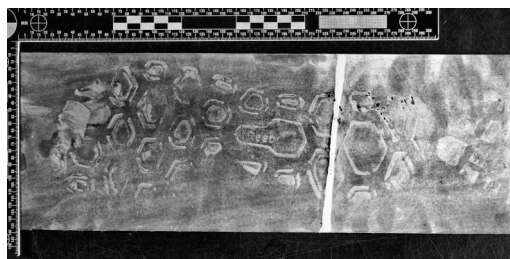
Трагови обуће у виду отисака се увек прво фиксирају фотографисањем у размери. За то је потребна адекватна опрема: дигитални фото-апарат веће резолуције, размерник у облику ћириличног слова „Г“, извор вештачког светла („White Spot Light“, „MAG Light“ или „UV“ лампе), статив (пожељно), светлосни филтери и слично. Овај начин фиксирања отисака обуће примењује

се и као додатни начин у лабораторијским условима на тзв. репро столу, након што је траг обуће на лицу места претходно фиксиран неким другим начином.

Ако су отисци обуће слабо уочљиви, могу се „појачати“ у циљу боље видљивости помоћу разних врста дактилоскопских прашкова. Крвави отисци обуће могу се појачати растворима разних хемијских средстава (Amido Black, Hungarian Red, LCV, Acid Yellow 7 итд.). Препорука је да се пре третирања видљивих крвавих отисака обуће хемијским средствима, узму биолошки узорци за анализу.

Најбољи начин фиксирања отисака обуће, кад год је то могуће, је изузимање предмета или дела подлоге на којој се траг обуће налази. Тиме се најквалитетније обезбеђује изворни изглед трага и његова трасолошка својства.

Отисци обуће фиксирају се и подизањем на: дактилоскопске фолије (желатинске и транспарентне са лепком), електростатичке фолије коришћењем уређаја „Dustprint Lifter“ и „Electrostatic Vacuum Box“, двокомпонентне силиконске пасте (Mikrosil, Silmark) и слично. Уређај „Dustprint Lifter“ намењен је за подизање отисака обуће на електростатичке фолије, насталих наношењем (одношењем) прашине на равне, суве и релативно глатке подлоге (паркет, ламинат, плочице, дрвени пулт, дрвена врата и сл.). Уређај „Electrostatic Vacuum Box“ служи за подизање отисака обуће на електростатичке фолије, насталих наношењем прашине на перфориране (рупичасте) подлоге, као што су: папир, картон, тканина гардеробе, мебл намештаја и сл.). Трагове обуће фиксиране подизањем на фолије обавезно накнадно фотографисати у размери у лабораторијским условима непосредно након увиђаја.

Слика 3. Отисак обуће подигнут на црну желатинску фолију

Трагови обуће у виду утиснућа се прво фиксирају фотографисањем у размери (као вид осигурања иако дигитални снимак даје само 2Д слику), а затим изливањем гипсаног одливка тзв. „мулажирање“. Препоручује се да се утиснућа обуће фиксирају међу првима, имајући у виду деградацију трага протоком времена, као и да сам процес очвршћавања гипсаног одливка траје дуже време у зависности од атмосферских прилика.

Слика 4. Изливање гипсаног одливка (мулажа)

Слика 5. Гипсани одливак (мулаж) трага обуће

За успешно вештачење спорних трагова обуће, требало би узети и неспорне трагове обуће (тзв. трагове за елиминацију) од лица која су затечена на лицу места или су у ограђени простор накнадно улазила, као што су: оштећени, полицијски службеници, радници хитне помоћи, сведоци, родбина и слично. Ако то није могуће, потребно је бар фотографисати изглед газећих профила њихове обуће.

Паковање и чување трагова обуће

Трагове обуће фиксиране изузимањем треба паковати засебно у папирне кесе, ПВЦ кесе (изузев ако се на изузетим траговима обуће налази биолошки материјал), кутије и слично. Ако је потребно трагови обуће могу се додатно заштитити прелепљивањем транспарентне фолије са лепком преко трага на постојећој подлози, нпр. отисак обуће на папиру настао наношењем блата, уља и сл. Влажне трагове обуће пре паковања треба осушити. Сваки упаковани траг обуће треба да буде обележен помоћу картица или на неки други начин, тако да садрже: бројеве увиђаја и форензичког прегледа, врсту дела, име оштећеног, датум и адресу, број трага, место фиксирања (микро локацију), кратак опис, количину и слично.

Трагове обуће фиксиране фотографисањем у размери треба чувати у изворном облику, односно дигиталне снимке чувати без додатних побољшања и дорада, на хард диску рачунара или нарезане на CD/DVD и слично.

Трагове обуће фиксиране подизањем на фолије треба паковати одвојено, у папирне или ПВЦ кесе.

Трагове обуће фиксиране изливањем гипсаног одливка треба паковати у тврђе картонске кутије, обложити их ватом или згужваним папиром. Имајући у виду да је гипс крт материјал, са гипсаним одливцима манипулисати веома пажљиво, а на паковању треба написати упозорење да је материјал који се налази унутра ломљив.

Одузимање обуће од осумњичених лица

Како би се успешно извршио поступак идентификације, потребно је од осумњичених лица одузети обућу за коју се сумња да је коришћена приликом извршења кривичног дела. Обућу треба одузети у што краћем временском периоду, како не би дошло до њеног намерног оштећења или до промене карактеристика на њеном газећем профилу.

Одузету обућу ако је то могуће треба засебно упаковати, означити и уз копију потврде о одузетим предметима, заједно с осталим материјалом, послати на вештачење.

Препоручује се да се одузета обућа не чисти и не пере, нарочито у ситуацијама када је временски период од извршења кривичног дела до одузимања обуће кратак, јер се у газећем профилу обуће могу затећи предмети значајни за поступак идентификације.

Ако се на одузетој обући налази биолошки материјал (крв, длаке и сл.) или нека друга непозната материја битна за разјашњење кривичног дела, пре слања обуће на трасолошко вештачење трагова обуће, потребно је изузети узорке за вештачење или целу обућу послати на биолошко или физичко-хемијско вештачење.

Ако је осумњичена особа од које је одузета обућа заражена (нпр. вирусом AIDS-а) или се на обући налази нека друга опасна материја, на амбалажи упаковане обуће то треба посебно нагласити.

Трасолошка идентификација трагова обуће

Поступак трасолошке идентификације трагова обуће почива на примени механоскопских метода испитивања. Спорни трагови обуће фиксирани на лицу места упоређују се са пробним (неспорним) траговима направљеним обућом одузетом од осумњичених лица, док се гипсани одливци (мулажи) спорних утиснућа обуће упоређују са газећим профилима обуће одузете од осумњичених лица.

Спорне отиске обуће ако је то потребно, треба превести у „позитив“ трага, а затим и у размеру 1:1. То подразумева обраду дигиталног снимка трага у програму „Adobe PhotoShop“.

Прављење пробних (неспорних) отисака обуће најчешће се врши помоћу црне дактилоскопске (штампарске) боје, која се помоћу дактилоскопског ваљка наноси на газећи профил обуће, а затим се на чистом белом папиру остављају пробни отисци обуће. Прављење пробних отисака обуће подразумева израду серије узастопних трагова обуће. Међусобним поређењем серије пробних отисака обуће одређују се идентификационе карактеристике трагова, односно они дефекти који се понављају на свим пробним траговима, а који представљају одраз индивидуалних карактеристика на обући.

У поступку трасолошке идентификације прво се упоређују опште карактеристике спорних и пробних трагова обуће, односно утврђује се њихова групна припадност. Опште карактеристике обуће су њихова групна обележја, као што су: основни облик, садржај одраза шаре, димензије шаре, фабричке ознаке, обележја производње итд.

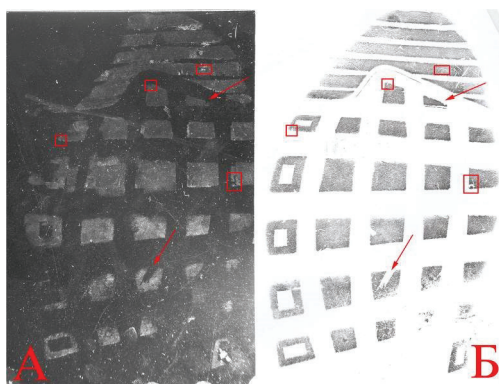
Ако се спорни и пробни трагови обуће не подударају по својим општим карактеристикама, онда се поступак идентификације завршава елиминацијом сумњиве обуће.

Ако се спорни и пробни трагови подударају по својим општим карактеристикама, тиме је утврђена групна припадност предметне обуће, као што су: марка, модел, величина обуће и сл. Након тога, поступак идентификације се наставља упоређењем њихових идентификационих карактеристика. Идентификационе карактеристике трагова обуће представљају одражене индивидуалне карактеристике на газећем профилима обуће, односно дефекти који имају јасно изражен облик, величину и положај у односу на друге шаре газећег профила обуће, као што су: оштећења настала током употребе, у производњи, самопропадањем или поправком, присутни каменчићи, стаклићи и слично.

Слика 6. Предметна обућа одузета од осумњиченог лица и газећи профил леве патике са означеним индивидуалним карактеристикама

Ако се утврди да на пробним траговима постоје дефекти какви постоје и на спорним траговима обуће, са сигурношћу се може закључити да спорни трагови обуће потичу од обуће одузете од осумњиченог лица.

Слика 7. Траг обуће пронађен на лицу места (А) и пробни отисак леве предметне обуће са означеним идентификационим карактеристикама

Међутим, ако се утврди да на пробним траговима обуће не постоје дефекти какви постоје на спорним траговима обуће, то не значи да спорни трагови обуће не потичу од предметне обуће одузете од осумњиченог лица. Да ли ће се неки од уочених дефеката на газећем профили обуће одразити на траговима у тренутку њиховог настајања приликом извршења кривичног дела, зависиће од више фактора на које се не може утицати. На пример, дефект на газећем профили обуће који је постојао у тренутку извршења кривичног дела и који се одразио на спорном трагу обуће временом се мења или потпуно нестаје, комадић материјала (каменчић, стакло и сл.) који је критичном приликом био у газећем профили обуће је у међувремену отпао, коришћењем обуће настају нови дефекти и слично.

Аналогно поређењу спорних и пробних трагова обуће, гипсани одливци (мулажи) спорних трагова обуће се директно упоређују са газећим профилима обуће одузете од осумњиченог лица. Мулаж представља копију газећег профила (ћона) обуће, тако да садржи опште и копије индивидуалних карактеристика обуће.

Трасолошка вештачења трагова обуће када се не пронађе обућа код осумњиченог лица

Када се приликом претреса код осумњиченог лица не пронађе сумњива обућа, анализом спорних трагова обуће фиксираних на лицу места кривичног дела могуће је утврдити:

- Врсту обуће на основу облика и садржаја шаре спорног трага, односно марку обуће, модел, варијанту и слично (нпр. користећи референтну базу података различитих марки и модела светских произвођача обуће у форензичком уређају „SICAR“).
- Величину обуће према димензијама спорног трага.

Такође је могуће вршити међусобно поређење спорних трагова обуће фиксираних на лицу места више различитих кривичних дела, према њиховим општим и евентуалним идентификационим карактеристикама. Циљ ове анализе је да се утврди да спорни трагови обуће из различитих кривичних дела потичу од исте обуће, односно од истог извршиоца.

У Националном криминалистичко-техничком центру постоји дигитална база трагова обуће из кривичних дела са територије целе Србије, која се редовно ажурира и анализира. У зависности од одражености трагова обуће и њихових карактеристика, врши се повезивање различитих кривичних дела у тзв. серије.

Питања која треба поставити у наредби за вештачење:

Питање број 1: „Задатак вештачења је да се утврди да ли достављени трагови обуће пронађени на лицу места потичу од достављене обуће која је одузета од лица“.

Питање број 2: „Задатак вештачења је да се на основу достављених трагова обуће са лица места утврди марка, модел и величина обуће од које потичу“.

Питање број 3: „Задатак вештачења је да се утврди да ли достављени трагови обуће са лица места више кривичних дела потичу од исте обуће“.

Опште слабе тачке:

- Међусобним поређењем трагова обуће са лица места, може се утврди њихова групна припадност, односно одредити марка, модел и величина обуће од које потичу. За апсолутну идентификацију трагова обуће са лица места потребно је поседовати предметну обућу која треба да се идентификује.
- Форензички неправилно обрађен траг обуће може довести до тога да се не може извршити идентификација предметне обуће.

Физичко-хемијска вештачења

I - Психоактивне контролисане супстанце - ПКС

1. Шта обухвата ова група?

- опијате (хероин, морфин...);
- стимулансе (кокаин, стимуланси амфетаминског типа амфетамини и метамфетамини ecstasy & speed);
- биљну врсту Cannabis sativa L. и тетрахидроканабинол (ТНС);
- производе биљне врсте Cannabis sativa L. (хашиш, хашишово уље) и тетрахидроканабинол (ТНС);
- опиоиде (метадон, трамадол...);
- бензодиазепине (диазепам, бромазепам, бенсендин, лоразепам, алпразолам, мидазолам,...);
- халуциногене (LSD лисергна киселина...);
- нове психоактивне супстанце;
- остале супстанце обухваћене важећим Правилником о утврђивању списка ПКС;
- различите активне и инертне разблаживаче за ПКС.

2. Где и како се могу наћи узорци ПКС?

Психоактивне контролисане супстанце се могу наћи у облику:

- прашкастихили кристалних узорака;
- таблета различитих облика и логоа;
- супстанци нанетих на картон или папир са штампом;
- узорака биљног материјала;
- течних узорака;
- трагова на различитим предметима и површинама.

3. Изузимање узорака који садрже ПКС

Приликом одузимања/изузимања узорака који садрже ПКС неопходно је коришћење заштитних рукавица и одговарајуће опреме за паковање материјала, а све у циљу спречавања губљења, уништавања или евентуалне контаминације узорака.

Сваки узорак је потребно посебно упаковати у одговарајућу амбалажу, обележити и тако доставити у лабораторију. Узорци се обележавају бројевима приликом форензичке обраде лица места, а следљивост бројева се понавља и у наредби за вештачење.

Узорке треба паковати искључиво са амбалажом у којој су и пронађени (паковања од најлона, папира, пластичне/стаклене бочице, оригинални блистери лекова и сл.), како због следљивости података у кривичној пријави и касније записнику о вештачењу, тако и због евентуалног изузимања биолошких трагова са амбалажа за даљу ДНК анализу или трагова папиларних линија са амбалаже или лепљивих страна селотејп трака којима је амбалажа често облепљена.

Уколико се ради о узорцима у чврстом агрегатном стању (прашкасте/кристалне супстанце, таблете, трагови на предметима...) исте треба паковати и достављати у папирним или најлон кесама. За паковање биљног материјала се користе искључиво папирне кесе, како би се спречило буђање и уништавање материјала.

Уколико се ради о траговима супстанци сумњивих на присуство психоактивних супстанци (на комадима најлона, пластифицираним, картонским и другим облицима папира, унутар стаклених и пластичних бочица, на вагицама за прецизно мерење и другим предметима) најбоље је, када за то постоји могућност, доставити адекватно упакован/обезбеђен предмет на коме су трагови уочени.

Када је реч о површинама или предметима на којима су трагови уочени, а није могуће изузети цео предмет тј. површину, онда се трагови у потпуности изузимају стерилним штапићима претходно наквашеним обичном водом или етанолом. Код паковања узорака трагова сваки предмет сумњив да на себи има трагове ПКС треба паковати посебно, у супротном више предмета спакованих заједно у исту амбалажу биће посматрани као један траг јер долази до унакрсне контаминције.

За случајеве када се ради о запленама великих количина супстанци за које се сумња да садрже психоактивне супстанце, а да нису упаковане или да немају конкретну и доступну амбалажу, најбоље је контактирати МУП Републике Србије, Национални криминалистичко-технички центар, чији ће експерти изласком на терен обавити правилно изузимање комплетних количина узорака.

4. Шта подразумева физичко-хемијско вештачење узорака сумњивих на психоактивне контролисане супстанце

- одређивање квалитативног састава испитиваних узорака у смислу утврђивања врсте ПКС у узорку (супстанце са Списка психоактивних контролисаних супстанци Правилника о утврђивању Списка психоактивних контролисаних супстанци);³
- утврђивање присуства различитих активних и инертних разблаживача, пратиоца психоактивних супстанци;
- одређивање квантитативног састава испитиваних узорака у смислу утврђивања присутног процента активне супстанце у узорку (неке од супстанци са Списка психоактивних контролисаних супстанци Правилника о утврђивању Списка психоактивних контролисаних супстанци);
- упоредна анализа узорака у смислу одређивања да ли су узорци заплењени на истој и/или различитој локацији повезани у хемијском смислу;
- одређивање припадности биљне врсте *Cannabis sativa* L. дрога-типу или влакнастом типу биљке;
- одређивање пола биљке, односно одговор на питање „да ли се ради о мушкој или женској биљци“ могуће је уколико су предмет испитивања целе биљке са присутним репродуктивним органима (цvasti).

³ Службени гласник РС, број 59 од 16. јуна 2017. године.

5. Физичко-хемијска вештачења узорака сумњивих на психоактивне супстанце не могу да дају одговоре на следећа питања:

- начин деловања опојних дрога и психоактивних супстанци;
- рок трајања и одређивање произвођача лекова;
- упоредна анализа биљног материјала у смислу да ли узорци потичу са исте биљке;
- одређивање варијетета узорка биљке *Cannabis sativa L.*;
- одређивање старости биљног материјала;
- одређивање начина производње хашиш уља;
- упоредна или квантитативна анализа узорака који представљају трагове;
- допунске анализе трагова супстанци (исти су свакако у првобитној анализи у потпуности искоришћени).

6. Конципирање наредбе

У наредби, пре свега, неопходно је прецизно навести/набројати све узорке који су предмет физичко-хемијског вештачења, као и јасно дефинисати питања.

Имајући у виду сва напред наведена одређивања која се врше нашим физичко-хемијским вештачењима, питања која би било сврсисходно постављати у наредбама за наведена вештачења су:

- одредити да ли је у узорку присутна супстанца која се налази на важећем Списку психоактивних контролисаних супстанци Правилника о утврђивању Списка психоактивних контролисаних супстанци (водити рачуна о томе на који се Правилник позива у наредби/захтеву) и о којој се супстанци ради (квалитативна анализа);
- одредити проценат/количину ПКС у узорку (квантитативна анализа);
- оодредити да ли испитивани биљни узорак припада врсти *Cannabis sativa L.*, да ли је проценат тетраhydroканабинола (ТНС) у узорку већи од 0,3% и уколико није да ли је испитивани узорак „дрога тип“ или „vlakно тип“ биљке;
- извршити упоредну анализу достављених узорака (не важи за биљни материјал).

II - Узорци боја, влакана и лепљивих трака

1. Шта обухвата ова група

- узорке боја;
- узорке природних и синтетичких влакана тканине;
- делове тканине;
- узорке лепљивих трака (тип селотејп траке, различите дебљине).

Ова група не обухвата изолир и друге сличне врсте лепљивих трака.

2. Где и како се могу наћи узорци боја, влакана и лепљивих трака

Узорци боја, влакана и лепљивих трака могу се наћи на лицу места извршења готово свих кривичних дела (убистава, разбојништва, крађа, саобраћајних незгода итд.).

Узорци боја се могу наћи у облику љуспица брисотина боја, графита/натписа на зиду, самих спрејева итд. Најчешће се могу наћи у виду трагова боје - љуспица на жртвама саобраћајних незгода након гажења/ударања пешака, на возилима у случајевима сударања, на прозорима, вратима или другим местима где је дошло до обијања, као и на оруђу/алату којим је извршено обијање, односно свуда где се сумња да је дошло до контакта обојених површина.

Узорци влакана се могу наћи у облику појединачних или групе влакана и потичу с делова одеће или целе одеће, канапа, било ког другог предмета од текстила или делова текстила. Овакви трагови се могу наћи на лицу места код великог броја кривичних дела и сведоци су међусобног контакта две површине.

3. Изузимање узорака боја, влакана и лепљивих трака

Приликом изузимања све узорке је потребно правилно, одвојено упакovati, затворити и обележити. Приликом изузимања и паковања трагова, обавезно спречити евентуалну контаминацију узорака коришћењем заштитне опреме (заштитна одела, заштитна обућа, рукавице, капа, маска).

Узорци боја се искључиво изузимају употребом скалпела или другог погодног алата и пакују у одговарајуће папирне кесице (може се користити и самостално направљена кесица пресавијањем папира). Поред узорковања са места евентуалног контакта, неопходно је увек доставити и контролни узорак боје (нпр. узорковати боју самог аутомобила са места на којем нема трагова спорног контакта). Строго избегавати узорковање боје употребом штапића или брисањем површина ватом, папирнатим марамицама натопљеним течностима/растварачима. Исто тако, треба водити рачуна да се паковањем избегне уништавање/ломљење љуспица, због евентуалне могућности механоскопског уклапања истих.

За изузимање узорака влакана пожељно је да, уколико је то могуће, буде достављен цео предмет (нпр. комад одеће), како би вештаци у лабораторијским условима извршили узорковање влакана и тиме спречили евентуалну контаминацију узорака. Уколико није могуће дооставити цео предмет, узорци влакана се изузимају лепљивим тракама намењеним искључиво за ову сврху (не било каква селотејп трака).

Уколико се, поред вештачења влакана, захтева ДНК вештачење предметног материјала, исти се прописно упакovan, искључиво у папирне кесе, прво доставља физичко-хемијској лабораторији како би се (прво) извршило узорковање влакана, а тек по изузимању влакана исти се шаље на ДНК анализу. Уколико предметни материјал не треба да иде на ДНК вештачење, исти може бити упакovan и у најлон кесе.

У случајевима узорковања влакана са, на пример, столице, седишта, кревета, особе и било код другог предмета, употребом специјалне лепљиве траке, поред узорковања на местима где се сумња на контакт са спорним предметом/особом, неопходно је доставити/исећи део материјала (1x1cm) са места на коме се претпоставља да овај контакт није постојао (контролни узорак). Потребно је водити рачуна да се том приликом комад одеће, столица, пресвлака седишта што мање оштети.

Приликом изузимања трака потребно је да је узорци лепљивих трака буду посебно упакovани. Пожељно је спречити евентуално гужвање или цепање трака, и у случају више делова њихово међусобно слепљивање, што би могло да онемогући механоскопско уклапање узорака, које је један од кључних корака у испитивању овог типа узорака.

С обзиром да се ради о узорцима често јако малих димензија, па су склони контаминацији и лако уништавању, у случају било какве недоумице, пре изузимања трагова консултовати експерте физичко-хемијских лабораторија НКТЦ.

4. Шта подразумева физичко-хемијско вештачење узорака боја, влакана и лепљивих трака

- утврђивање истоветности спорних и неспорних трагова боја/влакана/лепљиве траке;
- утврђивање броја и боје слојева у узорцима боја;
- утврђивање врсте текстилног влакна, у смислу да ли припада природним или синтетичким влакнима;
- утврђивање евентуалног међусобног контакта између предмета/лица, односно постојање трансфера влакана/боја са једног предмета на други и обратно.

5. Физичко-хемијска вештачења ових узорака не могу да дају одговоре на следећа питања:

- да ли одређено влакно потиче са тачно дефинисаног предмета;
- да ли одређени узорак боје потиче са тачно дефинисаног предмета, осим у случајевима када је поменути предметни материјал добио позитивну идентификацију након трасолошког/механоскопског вештачења.

6. Конципирање наредбе

У наредби за физичко-хемијско вештачење поменутих узорака потребно је:

- јасно навести о којем делу је реч;
- прецизно навести све трагове који су предмет вештачења, што подразумева јасан опис узорака, као и укратко објашњење одакле су исти изузети;
- јасно дефинисати питање, односно шта се захтева вештачењем;
- у случају упоређивања трагова, прецизно се изјаснити о томе које трагове је потребно међусобно упоредити.

Уз захтев би било пожељно доставити одговарајућу фототехничку документацију.

III - Трагови заостали након експлозија и пожара, као и експлозивне и лако запаљиве супстанце

1. Шта обухвата ова група

- узорке за које се сумња да садрже експлозивне или лако запаљиве супстанце (прашкасти, кристални материјали, течности...);
- узорке изузете с места на којима се догодила експлозија (брисеви, делови експлозивних направа, земља...);
- узорке изузете с места на којима се догодио пожар (брисеви, делови предмета који су горели...).

2. Где и како се могу наћи ови узорци

Трагови експлозивних или лако запаљивих супстанци се могу наћи на било ком месту на којем је дошло до експлозије или пожара.

Експлозивне направе или сами експлозиви могу бити заплењени у току поступања припадника полиције.

3. Изузимање трагова заосталих након експлозија и пожара

Све узорке је неопходно правилно, одвојено упаковати, затворити и обележити.

Приликом узорковања трагова заосталих након експлозија неопходно је материјал узорковати са више места у зависности од правца ширења експлозије. Избегавати достављање земље, а у случајевима достављања трагова на земљи неопходно је доставити и контролни узорак земљишта (односно узорак земљишта за који се претпоставља да не садржи експлозивни материјал).

Приликом узорковања и паковања остатака након пожара водити рачуна пре свега о томе да узорци буду правилно и потпуно затворени, искључиво у најлонске кесе или у случају течности у одговарајуће херметички затворене посуде.

4. Шта подразумева физичко-хемијско вештачење трагова заосталих након експлозија и пожара

- утврђивање присуства експлозивних супстанци у узорку;
- утврђивање присуства лако запаљивих супстанци у узорку;
- одређивање врсте нафтног деривата.

5. Физичко-хемијским вештачењем трагова заосталих након експлозија и пожара не може да се изврши следеће:

- упоредно вештачење трагова заосталих након експлозија и пожара;
- упоредно вештачење односно утврђивање истоветности лако запаљивих течности тј. да ли достављени узорци лако запаљивих течности потичу од истог првобитног узорка;
- одређивање октанског броја горива и са које бензинске пумпе гориво потиче;
- одређивање земље порекла предметног горива и разлике у физичко-хемијским својствима код различитих произвођача.

6. Конципирање наредбе

У наредби за физичко-хемијско вештачење поменутих узорака потребно је:

- прецизно навести све трагове који су предмет вештачења;
- јасно дефинисати питање, односно шта се захтева вештачењем.

IV - Честице настале након опаљивања из ватреног оружја – GSR честице

Напомињемо да је поглавље о GSR честицама обрађено у делу Приручника, који се односи на трасолошко вештачење.

Када је у питању физичко-хемијско вештачење GSR честица, потребно је обратити пажњу на следеће околности:

1. Заштиту од контаминације

Како се честице настале након опаљивања ватреног оружја лако преносе са једног места на друго, неопходно је обратити посебну пажњу да не дође до контаминације. Тестови се морају узети одмах након спорног догађаја и лице које врши узорковање мора имати заштитно одело и рукавице.

2. Шта подразумева физичко-хемијско вештачење GSR честица

Физичко-хемијско вештачење GSR честица подразумева утврђивање присуства честица заосталих након опаљења из ватреног оружја.

У случају проналаска јединствених честица закључује се да је лице пуцало из ватреног оружја, било у близини (до 1.5m) када је из оружја опаљено или да је руковало ватреним оружјем.

3. Физичко-хемијским вештачењем GSR честица не може да се утврди следеће:

У случају да нису пронађене јединствене честице не значи да лице није пуцало.

4. Конципирање наредбе

У наредби је потребно тражити утврђивање присуства јединствених честица насталих након опаљивања ватреног оружја.

Питања за област физичко-хемијских вештачења

I - Психоактивне контролисане супстанце - ПКС

1. Одредити да ли је у узорку присутна супстанца која се налази на важећем Списку психоактивних контролисаних супстанци Правилника о утврђивању Списка психоактивних контролисаних супстанци (водити рачуна о томе на који се Правилник позива у наредби) и о којој се супстанци ради (квалитативна анализа);
2. Одредити проценат/количину ПКС у узорку (квантитативна анализа);

3. Одредити да ли испитивани биљни узорак припада врсти *Cannabis sativa* L., да ли је проценат тетрахидроканабинола (ТНС) у узорку већи од 0,3% и уколико није да ли је испитивани узорак „дрога тип“ или „vlakно тип“ биљке;
4. Извршити упоредну анализу достављених узорака (не важи за биљни материјал);
5. Одредити пол биљке, односно „да ли се ради о мушкој или женској биљци“ уколико су предмет испитивања целе биљке са присутним репродуктивним органима (цваста).

II - Узорци боја, влакана и лепљивих трака

Питања за узорке боја:

1. Утврдити истоветност спорних и неспорних трагова боја;
2. Утврдити да ли предметни узорак потиче са неког конкретно наведеног предмета;
3. Утврдити евентуални међусобни контакт између предмета/лица, односно постојање трансфера боја са једног предмета на други и обратно;
4. Утврдити број и боје слојева у узорцима боја.

Питања за узорке влакана:

1. Утврдити истоветност спорних и неспорних трагова влакана;
2. Утврдити врсте текстилног влакна, у смислу да ли припада природним или синтетичким влакнима,
3. Утврдити евентуални међусобни контакт између предмета/лица, односно постојање трансфера влакана са једног предмета на други и обратно.

Питања за узорке лепљивих трака:

1. Утврдити истоветност спорних и неспорних трагова лепљивих трака.

Питања за трагове који су заостали након експлозија и пожара, као и експлозивне и лакозапаљиве супстанце:

1. Утврдити присуство и врсту експлозивних супстанци у узорку;
2. Утврдити присуство и врсту лако запаљивих супстанци у узорку.

Питања за честице настале након опаљивања из ватреног оружја – GSR честице:

1. Утврдити присуство честица насталих након опаљивања ватреног оружја.

Записник о увиђају и наредбе (модел)

Записник о увиђају

Јавни тужилац, у поступку против окривљеног _____, због кривичног дела _____ из члана _____ КЗ и др., који се води у поступку по наредби за спровођење истраге КТИ. бр. _____ од _____ године, на основу чл. 133. ЗКП у вези чл. 136. ЗКП, дана _____, сачињава

ЗАПИСНИК О УВИЂАЈУ

у вези проналаска леша _____, у _____ у ул. _____ испред броја _____ у _____ часова.

ПРИСУТНИ СУ:

Јавни тужилац

За СБПОК овлашћена службена лица

Екипа УКП-Одељење за увиђајно оперативне послове

Овлашћено службено лице Одељења криминалистичке технике

Започето у _____ часова

Дана _____ године, у _____ часова од стране дежурне службе МУП РС, ПУ за град _____, обавештен сам да је у _____ у ул. _____ испред кућног броја _____ догађај _____ (нпр. хицима из ватреног оружја) лишен живота _____, па сам изашао на лице места и започео увиђај у _____ часова.

Увиђај је вршен у касним вечерњим сатима, видљивост је била добра – под уличном расветом, а што се тиче временских прилика вече је било ведро, без присуства падавина и ветра који би евентуално ометали вршење увиђаја.

Лице места је претходно било обезбеђено од стране овлашћеног службеног лица СБПОК.

Од стране овлашћеног службеног лица СБПОК, до мог доласка задржани су _____, _____ и _____, који су затечени на месту извршења кривичног дела, а обавештен сам да су у време предметног догађаја на лицу места били _____ и _____, који су критичном приликом повређени и од стране Хитне помоћи пребачени у Ургентни центар, где су подвргнути интензивним мерама збрињавања и нису способни за комуникацију.

Лице места се налази у _____ у ул. _____, испред броја _____, где је на тротоару затечено беживотно тело _____, у лежећем положају окренут лицем према земљи, а испод главе се налази велика локва крви. За фиксну тачку узет је _____ гледано у правцу _____. Положај и опис леша је следећи: _____.

Код _____ у руци је пронађен мобилни телефон марке _____. Поред леша се налази црна капа са прорезима за очи „фантомка“, као и пиштољ марке _____ калибра _____ са метком у цеви. Наведени предмети преузети су од стране овлашћеног службеног лица ОКТ ради даље обраде.

Приликом доласка на лице места затечени су следећи трагови: _____, _____, _____ и _____ (удаљеност и положај у односу на фиксну тачку) .

Након што су фиксирани сви трагови, извршено је окретање леша па се након његовог окретања могло видети: _____.

Након тога приступило се прегледу одеће _____. Из десног џепа јакне извађен је новац, као и из _____. Пронађена су и лична документа следећих лица _____, _____ и _____. Све ове ствари су одложене у кесу и означене су под бројем _____.

Од _____, _____ и _____, који су од стране СБПОК задржани до мог доласка добијене су следеће информације: _____.

Наложио сам да се лице места са свим затеченим траговима фотографише и криминалистичко технички обради од стране ОКТ ПУ за град _____.

Поред тога наложио сам УКП-Одељењу за увиђајно оперативне послове да узму отиске са руку оштећених у Ургентном центру ради теста на присуство барутних честица, као и да се од њих одузме одећа коју су имали на себи ради даље ОКТ обраде.

Наложио сам и да се од затечених лица са руку и одеће узму отисци ради теста на присуство барутних честица.

Дао сам налог да се тело _____ пребаци на ИСМ у _____ ради обдукције.

ЗАПИСНИК САЧИНИО

Наредба за судску медицину

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

_____ јавно тужилаштво у _____

КТР бр. ____/____

_____ године

У предистражном поступку, на основу чл. 129. и чл. 130. ЗКП, доносим

НАРЕДБУ

ЗАВОДУ ЗА СУДСКУ МЕДИЦИНУ _____

1. судско медицинску обдукцију
2. спољашњи преглед леша

презиме и име: _____, старост _____, пол: М-Ж,

из _____, занимање: _____

место смрти: _____, време смрти: _____

ТИП СМРТИ:

1. Изненада
2. Сумњива
3. Без медицинских података
4. Лице лишено слободе
5. Повреда на послу
6. Леш из ватре
7. Леш из воде
8. _____

СУМЊА НА НАСИЉЕ:

1. Тупо-тврдо оруђе
2. Оштрица-шиљак
3. Ватрено оружје
4. Вешање
5. Стезање врата
6. Удар струје
7. Удар грома
8. Опекотине
9. Пад са висине
10. Непознато
11. _____

СУМЊА НА ТРОВАЊЕ:

1. Пољопривредне хемикалије
2. Мишомори
3. Гасови
4. Киселине и базе
5. Лекови
6. Дроге
7. Непознато
8. _____

САБРАЋАЈНА ПОВРЕДА:

1. Пешак
2. Бициклиста
3. Мотоциклиста
4. Возач
5. Путник
6. _____

ПОВРЕЂЕН:

1. Аутомобилом
2. Високим возилом
3. Железницом
4. _____

СУМЊА НА СЕКСУАЛНО ЗЛОСТАВЉАЊЕ: ДА - НЕ

ДОДАТНО УРАДИТИ:

1. Алкохол
2. Трагове крви
3. Трагове сперме
4. ДНК
5. Трагове длаке
6. Трагове барута са ране
7. Отрове

Вештак је дужан да при прегледу и обдукцији леша обрати пажњу на нађени материјал биолошког порекла (крв, пљувачка, сперма, урин и др.), трагове и сумњиве материје, да их опише и изузме и ако посумња да је смрт проузрокована тровањем, обезбеди узорке биолошког порекла (крв, урин, течност стакластог тела, телесни органи и др.).

КРАТКИ ПОДАЦИ О ДОГАЂАЈУ: _____

Трошкови падају на терет средстава _____ јавног тужилаштва у _____.

ЗАМЕНИК ЈАВНОГ ТУЖИОЦА

Наредбе за биолошко вештачење

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

_____ јавно тужилаштво у _____

КТР бр. ____/____

_____ године

У истрази против НН извршиоца, због кривичног дела убиство у покушају из чл. 113 у вези чл. 30 КЗ, извршеног на штету _____ из _____, на основу чл. 113, 114 ст. 2, 117 ст. 1, 118, 120, 121 ст. 1 и чл. 140 ЗКП, доносим

НАРЕДБУ

I

да се изврши ДНК вештачење:

1. биолошког материјала који се има узети са флаше на фотографији означеној бројем 4 криминалистичко-техничке документације, ПУ _____, ОКП - Одсек за оперативну криминалистичку технику и ПДП, бр. КТ _____.

2. биолошког материјала који се има узети са дрвене летве на фотографији означеној бројем 7 криминалистичко-техничке документације.

3. биолошког материјала који се има узети са дрвене штангле и металне шипке на фотографији означеној бројем 9 криминалистичко-техничке документације.

4. биолошког материјала који се има узети са ногара од стола на фотографији означеној бројем 11 криминалистичко-техничке документације.

5. биолошког материјала који се има узети са окастог кључа на фотографији означеној бројем 14 криминалистичко-техничке документације.

Вештачење се поверава УКП-НАЦИОНАЛНОМ КРИМИНАЛИСТИЧКОМ ТЕХНИЧКОМ ЦЕНТРУ (НКТЦ), Лабораторији за ДНК.

II

НАЛАЖЕ СЕ МУП РС, ПУ _____, ОКП, Групи за сузбијање крвних, сексуалних и саобраћајних деликата, да:

1. да предмете наведене под тачкама 1, 2, 3, 4 и 5 које је оперативни радник криминалистичке технике изузео са лица места, достави Лабораторији за ДНК, НКТЦ у _____.

3. да након извршења наложеног, писмено/усмено обавести поступајућег заменика тужиоца.

III

НАЛАЖЕ СЕ Лабораторији за ДНК, НКТЦ у _____, да на напред наведеним биолошким траговима, спроведе биолошко вештачење и свој писмени налаз и мишљење достави овом тужилаштву у року од 15 дана од достављања ове наредбе.

ЗАДАТАК ВЕШТАЧЕЊА је да се установи да ли је доказни материјал који је достављен, односно са кога је узет биолошки материјал, подобан за ДНК вештачење, па уколико јесте, да се сачине ДНК профили.

Обавеза вештака је да изузете и обезбеђене узорке, трагове и сумњиве материје преда јавном тужиоцу.

Поменута стручна установа ће одредити једног или више стручњака који ће извршити вештачење, с тим што се старешина те установе, на основу чл. 121 ст. 1 ЗКП, упозорава да се за вештака не може одредити лице које је искључено од дужности сведочења (чл. 93 ЗКП), или лице које је ослобођено дужности сведочења (чл. 94 ЗКП), или лице за које постоје разлози за изузеће (чл. 37 ст. 1 ЗКП).

Упозорава се старешина наведене установе да је давање лажног налаза и мишљења кривично дело, као и да чињенице које се сазнају приликом вештачења представљају тајну.

Налаз и мишљење доставити у писменој форми у 4 примерка, у року од 15 дана.

Трошкови вештачења исплатиће се из средстава органа поступка у смислу чл. 261 ст. 4 ЗКП.

ЗАМЕНИК ЈАВНОГ ТУЖИОЦА

Наредбу доставити:

1. НКТЦ у _____, Лабораторија за ДНК.
2. МУП РС, ПУ _____, ОКП, Групи за сузбијање крвних деликата, полицијском службенику _____ (извештај бр. _____, ЦБ _____ од _____).

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

_____ јавно тужилаштво у _____

КТИ бр. ____/____

_____ године

62

У истрази против осумњиченог _____ из _____ и др., због кривичног дела тешко убиство из чл. 114 тач. 3 КЗ и др., на основу чл.113, 114 ст. 2, 117 ст. 1, 118, 120, 121 ст. 1 и чл. 140 ЗКП, доносим

НАРЕДБУ

I

да се изврши ДНК вештачење:

1. биолошког материјала који се има узети са четкице за зубе, бријача, пластичне флашице са водом од 0,5 л, "Гала", грицкалице за нокте, два опушка од цигарета, плаве кутије за чишћење оружја и спреја за чишћење оружја "Балистол", који предмети су изузети приликом претреса стана у _____, ул. _____, стан бр. _____, и наведени у записнику о увиђају ПУ _____, ОКП, од _____.

Вештачење се поверава Биолошком факултету у Београду, Студентски трг 16, Центру за форензичку и примењену молекуларну генетику.

II

НАЛАЖЕ СЕ МУП РС, ПУ _____, ОКП, полицијском нареднику _____ (КУ бр. _____), да:

1. да напред наведене предмете достави Центру за форензичку и примењену молекуларну генетику, Биолошког факултета у _____.

2. да након извршења наложеног о томе писмено обавести тужилаштво.

III

НАЛАЖЕ СЕ Центру за форензичку и примењену молекуларну генетику, Биолошког факултета у _____ да на напред наведеним биолошким траговима, спроведе биолошко вештачење и свој писмени налаз и мишљење достави тужилашству у року од 15 дана од достављања ове наредбе.

ЗАДАТАК ВЕШТАЧЕЊА је да се установи:

1. Да ли се у доказном материјалу који је достављен, односно са кога је узет биолошки материјал, подобан за ДНК вештачење, па уколико јесте, да се сачини ДНК профил.

Обавеза вештака је да изузете и обезбеђене узорке, трагове и сумњиве материје преда јавном тужиоцу.

Поменута стручна установа, ће одредити једног или више стручњака који ће извршити вештачење, с тим што се старешина те установе, на основу чл. 121 ст. 1 ЗКП, упозорава да се за вештака не може одредити лице које је искључено од дужности сведочења (чл. 93 ЗКП), или лице које је ослобођено дужности сведочења (чл. 94 ЗКП), или лице за које постоје разлози за изузеће (чл. 37 ст. 1 ЗКП).

Упозорава се старшина наведене установе да је давање лажног налаза и мишљења кривично дело, као и да чињенице које се сазнају приликом вештачења представљају тајну.

Налаз и мишљење доставити у писменој форми у 4 примерка, у року од 15 дана.

Трошкови вештачења исплатиће се из средстава органа поступка у смислу чл. 261 ст. 4 ЗКП.

ЗАМЕНИК ЈАВНОГ ТУЖИОЦА

Наредбу доставити:

1. Биолошком факултету у _____.
2. МУП РС, ПУ _____, ОКП, Одељењу за сузбијање наркоманије.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

_____ јавно тужилаштво у _____

КТ бр. ____/____

_____ године

Јавни тужилац у поступку против окривљеног _____, због кривичног дела _____ из члана _____ КЗ, који се води по _____ у предмету КТ/КТИ. бр. _____ од _____ године, по службеној дужности на основу чланова 113,114. став 2, 117. став 1, 118. и 120. ЗКП, донео је дана _____ године,

НАРЕДБУ

да се изврши ДНК вештачење:

- биолошког материјала на рукаву црне боје са апликацијом беле боје и прорезима за очи „фантомка“ која је пронађена на травњаку испред општине _____ у ул. _____ бр. _____, у _____ (траг бр. _____ у криминалистичко-техничком извештају прегледа лица места КУ _____, бр. КТ уписника _____ од _____ године - у вези са предметом убиства _____);

- длака које су скинуте са лица и наличја „фантомке“, које се налазе у МУП РС, Полицијској управи за град _____, Одељењу криминалистичке технике под бројем КУ. бр. _____.

Вештачење се поверава стручној установи _____ (нпр. Биолошком факултету Универзитета у _____, Центар за хуману молекуларну генетику _____).

Налаже се Одељењу криминалистичке технике МУП РС, УКП, ПУ за град _____ да преко овлашћеног службеног лица МУП РС, УКП _____ сл.бр. _____, стручној установи _____, достави напред наведене предмете.

ЗАДАТАК ВЕШТАЧЕЊА је да се установи:

Да ли се у достављеном доказном материјалу, налази биолошки материјал који је подобан за ДНК вештачење, па уколико је подобан да се сачини ДНК профил.

Да се након добијених резултата, преузму неспорни биолошки материјали (нпр. брис из уста) од окривљених, који се налазе у притворској јединици централног затвора, и то од:

1. _____, рођеног _____ године у _____, од оца _____ и мајке _____ девојачко презиме _____;

2. _____, рођеног _____ у _____, од оца _____ и мајке _____ девојачко презиме _____.

Да се од МУП РС, УКП, ПУ за град _____, Одељења криминалистичке технике, преузму ради упоређивања, неспорни узорци длака са главе окривљеног _____, који су од окривљеног узети по Извештају број _____, дана _____ године.

Да се након преузимања, сачине неспорни ДНК профили окривљених _____, те да се исти упореде са ДНК профилом који је садржан у анализираним траговима у прикупљеним доказима.

Обавеза вештака је да изузете и обезбеђене узорке, трагове и сумњиве материје преда јавном тужиоцу.

Наведена стручна установа ће одредити једног или више стручњака који ће извршити вештачење, с тим што се старешина те установе, на основу чл. 121. ст. 1. Законика о кривичном поступку, упозорава да се за вештака не може одредити лице које је искључено од дужности сведочења (чл. 93. ЗКП), или лице које је ослобођено дужности сведочења (чл. 94. ЗКП), као ни лице које је запослено код оштећеног _____ или окривљеног _____, или је заједно са њима или неким од њих, запослено код другог послодавца, или лице за које постоје разлози за изузеће (чл. 37. ст. 1. ЗКП).

Упозорава се старешина наведене установе да је давање лажног налаза и мишљења кривично дело, као и да чињенице које се сазнају приликом вештачења представљају тајну.

Након што одредите лица која ће обавити вештачење, потребно је да доносиоца наредбе обавестите о њиховим именима и личним подацима.

Странка има стручног саветника: _____ (име, презиме, адреса) / нема стручног саветника.

С обзиром на то да се ради о притворском предмету неопходно је да свој налаз и мишљење вештак достави у писменој форми у _____ примерака, а у року од _____ дана.

ЗАМЕНИК ЈАВНОГ ТУЖИОЦА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

_____ јавно тужилаштво у _____

КТ бр. ____/____

_____ године

Јавни тужилац у поступку против окривљеног _____, због кривичног дела _____ из члана _____ КЗ, који се води по _____ у предмету КТ/ КТИ. бр. _____ од _____ године, на основу чл. 142. ст. 1. тач. 1. и 2. Законика о кривичном поступку, донео је дана _____ године

НАРЕДБУ

за узимање биолошких трагова ради утврђивања евентуалних ДНК профила:

- са пластичне флаше описане у Извештају о криминалистичко-техничком прегледу лица места КТ бр. _____ од _____ године,

- са комада траке и најлона плаве боје у којима су умотани пакетићи у којима се налазизапакована опојна дрога хероин, описаних у наведеном Извештају о криминалистичко-техничком прегледу лица места,

- од окривљеног _____ (отисци папиларних линија, делова тела, букални брис и други трагови), од оца _____ и мајке _____, рођене _____, рођеног _____ године у _____, ЈМБГ _____, држављанина Републике Србије, са пребивалиштем у _____, улица _____, без његовог пристанка, изузев ако би наступила каква штета по његово здравље (чл. 141. ст. 2. ЗКП),

- од лица _____, затеченог на месту извршења кривичног дела (отисци папиларних линија, делова тела, букални брис и други трагови) од оца _____ и мајке _____, рођене _____, рођеног _____ године у _____, ЈМБГ _____, држављанина Републике Србије, са пребивалиштем у _____, улица _____, без његовог пристанка, изузев ако би наступила каква штета по његово здравље

Наредбу доставити: МУП РС, ПУ за град _____, УКП, Одељењу криминалистичке технике.

ЗАМЕНИК ЈАВНОГ ТУЖИОЦА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

_____ јавно тужилаштво у _____

КТР бр. ____/____

_____ године

У предистражном поступку, на основу чл. 134 ст. 1 и 2 и чл. 141 ЗКП, доносим

НАРЕДБУ

ЗА УЗИМАЊЕ И АНАЛИЗУ
КРВИ И МОКРАЋЕ НА АЛКОХОЛ, ДРОГУ И ЛЕКОВЕ

НАЛАЖЕ СЕ вађење крви и узимање мокраће (у већој количини) лицу

..... рођ. по занимању

..... висине цм и тежине кг.

Вађење крви - мокраће поверава се

да узме узорке дана и то два пута у размаку од једног сата.

Разлог вађења крви - мокраће је анализа на присуство алкохола, дроге и лекова у организму наведеног лица и у вези утврђивања чињеница важних за кривични поступак.

Узети узорци доставиће се ЗАВОДУ ЗА СУДСКУ МЕДИЦИНУ којем се налаже да изврши потребне анализе, те резултате анализе са трошковником достави овом тужилаштву, са позивом на горњи број.

Потпис особе којој се
узима крв/мокраћа:

ЗАМЕНИК ЈАВНОГ ТУЖИОЦА

.....

.....

Игла и шприц су стерилисани у води и нису били у контакту са алкохолом, етером, бензином, јод-тинктуром и сл. У поклопцу туљка је вата импрегнирана са живим акцисијалатом. Тампон вате наквасити чистом водом и премазати лакатни прегиб. У туљку се налази епрувета са натријум флоридом да крв не коагулише. Потребна количина крви и мокраће за анализу је 2-5 мл. Епрувету по узимању крви протрести. На етикети написати име и презиме особе којој се крв вади и етикету залепити на епрувету.

Вађење крви извршио:

.....

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

..... јавно тужилаштво у

КТР бр. ____/____

..... године

.....

68

ПРИРУЧНИК
ЗА УВИЂАЈ

У предистражном поступку, на основу чл. 134 и чл. 141 ЗКП, доносим

НАРЕДБУ

НАРЕЂУЈЕ СЕ:

1. Телесни преглед _____ из _____ рођен _____, ЈМБГ _____, а ради проналаска трагова или последица кривичног дела из чл. _____ КЗ.

2. Узимање подноктног садржаја, ради биолошког вештачења.

3. Узимање узорка крви, садржаја усне дупље тј. плувачке, ради вештачења-утврђивања присуства алкохола и дрога у крви и других вештачења.

4. Узимање бриса из вагине и аналног отвора и других отвора, ради утврђивања присуства сперматозоида.

Телесни преглед ће извршити:

- а) лекар из Дома здравља, специјалиста _____
- б) судски вештак из Завода за судску медицину _____
- в) комисија лекара _____, Клиника за гинекологију и акушерство у _____.

Узорци ће се ОДМАХ доставити Заводу за судска вештачења / _____, коме се НАЛАЖЕ да изврше вештачења под. _____.

Извештај о прегледу, лабораторијској анализи и трошковник доставити _____ јавном тужилаштву у _____, с позивом на горњи број.

ЗАМЕНИК ЈАВНОГ ТУЖИОЦА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

_____ јавно тужилаштво у _____

КТР бр. _____

_____ године

У истражном поступку против НН лица због кривичног дела тешко убиство из чл. 114 КЗ, на основу чл. 134 и чл. 141 ЗКП, доносим

НАРЕДБУ

НАРЕЂУЈЕ СЕ:

Узимање узорка усне дупље тј. букални брис, ради вештачења, од _____ из _____, ЈМБГ _____.

Наредбу ће извршити:

- а) лекар из Дома здравља, специјалиста _____
- б) судски вештак из Завода за судску медицину _____
- в) комисија лекара _____, Клиника за гинекологију и акушерство у _____.

Узорци ће се ОДМАХ доставити Заводу за судска вештачења / _____, коме се НАЛАЖЕ да изврше вештачења под _____.

Извештај о прегледу, лабораторијској анализи и трошковник доставити _____ јавном тужилаштву у _____, с позивом на горњи број.

ЗАМЕНИК ЈАВНОГ ТУЖИОЦА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

_____ јавно тужилаштво у _____

КТ/КТР бр. ____/____

_____ године

70

ПРИРУЧНИК
ЗА УВИЂАЈ

У предистражном поступку, на основу чл. 134 и чл. 141 ЗКП, доносим

НАРЕДБУ

НАЛАЖЕ СЕ узимање узорка желудачног садржаја, од лица _____
из _____, од оца _____, рођен _____ године у
_____.

- а) окривљени
- б) друга лица _____,

јер постоје околности које указују да би се могли пронаћи трагови кривичног дела.

Извршење ове наредбе поверава се:

1. Клиничком центру _____.
2. _____.

ЗАМЕНИК ЈАВНОГ ТУЖИОЦА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

_____ јавно тужилаштво у _____

КТР бр. ____/____

_____ године

На основу чл. 134 и чл. 141 Законика о кривичном поступку, доносим

НАРЕДБУ

НАЛАЖЕ СЕ узимање узорка крви од лица _____ од
оца _____ рођен _____, године у _____, из
_____.

- а) окривљени _____
- б) друга лица _____

Извршење ове наредбе поверава се Клиничком центру _____.

ЗАМЕНИК ЈАВНОГ ТУЖИОЦА

Наредба за балистичко вештачење

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

_____ јавно тужилаштво у _____

КТ/КТИ бр. ____/____

_____ године

Јавни тужилацу поступку против окривљеног _____, због кривичног дела _____ из члана _____ КЗ, који се води по _____ у предмету КТ/ КТИ. бр. _____ од _____ године, по службеној дужности на основу чл. 113,114. ст. 2, 117. ст. 1, 118. и 120. ЗКП, донео је дана _____ године,

НАРЕДБУ

Да се изврши балистичко вештачење већег броја чаура и деформисаних метака са ознакама, пронађених на лицу места у _____, у ул. _____ у кругу предузећа _____ (трагови бр. 4, 6 и 7 у криминалистичко-техничком извештају прегледа лица места КУ. _____, бр. КТ. уписника _____ од _____ године), приликом убиства _____ и покушаја убиства _____ дана _____ године, као и деформисаног метка пронађеног у аутомобилу марке _____ у _____, ул. _____, дана _____ године, и 50 метара лево од зграде, по предмету убиство-проналазакоквире аутоматске пушке (КУ _____, бр. КТ уписника _____ веза КТ _____).

Вештачење се поверава сталном вештаку, дипломираном машинском инжењеру _____, вештаку балистичару.

ЗАДАТАК ВЕШТАЧЕЊА је да се утврди:

- Из колико оружја су испалене чауре које су пронађене на лицу места.

- Да ли постоји веза између чаура пронађених на лицу места у _____, ул. _____ у кругу предузећа _____ и муниције пронађене у аутомобилу марке _____, у _____, ул. _____, дана _____ године и 50 метара лево од зграде, дана _____ године, по предмету убиство- проналазакоквире аутоматске пушке(КУ _____, бр. КТ уписника _____ веза КТ _____).

- Каква је природа оштећења и како су настала оштећења метака са ознаком _____, пронађених на лицу места у _____, у ул. _____ у кругу предузећа _____ (трагови бр. 4, 6 и 7 у криминалистичко-техничком извештају прегледа лица места КУ _____, бр. КТ. уписника _____ од _____ године), као и деформисаног метка пронађеног у аутомобилу марке _____, ул. _____, и 50 метара лево од зграде, дана _____ године, по предмету убиство-проналазак оквира аутоматске пушке.

Вештак се опомиње на већ положену заклетву.

Вештак се упозорава да давање лажног налаза и мишљења представља кривично дело као и да чињенице које је сазнао приликом вештачења представљају тајну.

Вештак је дужан да предмет вештачења брижљиво размотри, да тачно наведе све што запази и нађе и да своје мишљење изнесе непристрасно и у складу са правилима науке или вештине.

Вештак има право да од органа поступка и странака тражи и добије допунска разјашњења, да разгледа предмете и разматра списе, да предлаже да се прикупе докази или прибаве предмети и подаци који су од важности за давање налаза и мишљења и да приликом увиђаја или друге доказне радње предложи да се разјасне поједине околности или да се лицу које даје изјаву поставе одређена питања.

Вештак је дужан да вештачење обави у року од _____ дана, а у случају да због тежине вештачења или других околности вештак није у могућности да предметно вештачење обави у остављеном року, исти је дужан да о томе писменим путем и на време обавести заменика јавног тужиоца.

С обзиром да се ради о притворском предмету неопходно је да свој налаз и мишљење вештак достави у писменој форми у _____ примерака, а у напред наведеном року.

Странка има стручног саветника _____ (име и презиме и адреса)/нема стручног саветника.

Трошкови вештачења биће исплаћени _____

Уз наредбу вештаку _____ достављају се :

1) Извештај о криминалистичко-техничком прегледу лица места КУ _____,
бр КТ. уписника _____.

ЗАМЕНИК ЈАВНОГ ТУЖИОЦА

Наредба за трасолошко вештачење

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

_____ јавно тужилаштво у _____

КТР бр. ____/____

_____ године

_____ јавно тужилаштво у _____, заменик јавног тужиоца _____, поступајући по кривичној пријави ПУ _____ број КУ _____ од _____ године против НН извршилаца, због кривичног дела тешка крађа из чл. 204 ст. 1 КЗ РС у предмету број КТР бр. _____, по службеној дужности на основу чл. 113, 114, 117, 118 и 120 ЗКП, донео је дана _____ године

НАРЕДБУ

Да се изврши трасолошко вештачење трагова обуће, који су пронађени и фиксирани на лицу места приликом вршења увиђаја и описани у Извештају о форензичком прегледу лица места број КТ _____ од _____ године као трагови бр. 1, бр. 2, ..., бр. 10, а поводом извршеног кривичног дела тешка крађа из чл. 204 ст. 1 КЗ РС дана _____ године, на штету _____ у _____, ул. _____ и њихово упоређење са обућом: патикама марке „Adidas“, црно-беле боје, величине „EUR 44“ и ципелама марке „Timberland“, браон боје, величине „EUR 43“, која је дана _____ године привремено одузета од лица _____, од оца _____, рођен _____ године у _____, ЈМБГ: _____, са пребивалиштем у _____, у ул. _____, која је ближе описана у потврди о привремено одузетим предметима ПУ _____ бр. _____ од _____ године.

Вештачење се поверава Националном криминалистичко-техничком центру МУП Републике Србије у _____.

Задатак вештачења је да се утврди да ли достављени трагови обуће пронађени и фиксирани на лицу места, потичу од достављене обуће која је одузета од наведеног лица.

Поменута стручна установа ће одредити једног или више стручњака који ће извршити вештачење, с тим што се старешина те установе, на основу чл. 121 ст. 1 ЗКП, упозорава да се за вештака не може одредити лице које је искључено од дужности сведочења (чл. 93. ЗКП) или лице које је ослобођено дужности сведочења (чл. 94. ЗКП), као ни лице које је запослено код оштећеног или окривљеног, или је заједно са њима или неким од њих запослено код другог послодавца, или лице за које постоје разлози за изузеће (чл. 37. ст. 1. ЗКП).

Упозорава се старешина наведене установе да је давање лажног налаза и мишљења кривично дело, као и да чињенице које се сазнају приликом вештачења представљају тајну.

Потребно је да нас након што одредите лица која ће обавити вештачење, обавестите о њиховим именима и ближим личним подацима.

Вештак је дужан да предмет вештачења брижљиво размотри, да тачно наведе све што запази и нађе и да своје мишљење изнесе непристрасно и у складу са правилима науке или вештине.

Вештак је дужан да вештачење обави у року од 30 (тридесет) дана од дана пријема ове наредбе, а у случају да због тежине вештачења или других околности вештак није у могућности да предметно вештачење обави у остављеном року, исти је дужан да о томе писменим путем и на време обавести заменика јавног тужиоца.

Неопходно је да свој налаз и мишљење вештак достави у писаној форми у довољном броју примерака.

Налаже се Полицијској управи _____ да горе наведене предмете и трагове достави Националном криминалистичко-техничком центру МУП Р Србије у _____ уз ову наредбу, заједно са Извештајем о форензичком прегледу лица места и копијом потврде о привремено одузетим предметима.

Трошкови вештачења биће исплаћени по достављеном налазу и мишљењу, а исти падају на терет буџетских средстава.

Наредбу доставити:

1. НКТЦ МУП Р Србије у _____
2. ПУ _____

ЗАМЕНИК ЈАВНОГ ТУЖИОЦА
